

**AZ ÚJ TÍPUSÚ SPORTISKOLAI
RENDSZER KIÉPÍTÉSÉNEK
ELŐZMÉNYE,
HELYZETÉRTÉKELÉSE ÉS
JÖVŐKÉPE**

**Készítette:
LEHMANN LÁSZLÓ**

**NEMZETI UTÁNPÓTLÁS-NEVELÉSI INTÉZET
PEDAGÓGIAI MUNKACSOPORT**

2005. szeptember

Tartalomjegyzék

<u>I. AZ ÚJ TÍPUSÚ SPORTISKOLAI RENDSZER KIDOLGOZÁSÁNAK ÉS KIÉPÍTÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI.....</u>	<u>3</u>
1. A sportiskola újraértelmezésének fogalmi dilemmái.....	3
2. Néhány megállapítás a vizsgálódások és az elemzések alapján.....	4
3. A sportiskolai rendszer meglévő típusainak elemzése és újabb elemekkel történő bővítési lehetőségének vizsgálata.....	6
4. A Nemzeti Sportszövetség által életre hívott sportkerekasztal megbeszélés-sorozat.....	8
5. A kerettantervi szabályozás lehetősége.....	8
6. A sporttehetség-gondozó program bevezetésének lehetősége.....	9
7. Az Alapfokú sportoktatási intézmény (ASI) mint egy szükséges hiányzó láncszem megalapításának lehetősége.....	11
8. Sportszakközép-iskolai képzési forma lehetősége.....	14
9. Az új típusú sportiskolai rendszer eddigi munkálatainak és eseményeinek kronológiája	14
<u>II. A SPORTISKOLAI RENDSZER JELENLEGI MŰKÖDÉSE, EREDMÉNYEK ÉS PROBLÉMÁK.....</u>	<u>15</u>
1. A jelenleg működő és fejlesztés alatt álló sportiskolai formációk elemzése.....	16
PEST-analízis.....	16
SWOT-analízis.....	19
Portfolióelemzés	20
2. Az elemzések következtetési alapján alkalmazható fejlesztési stratégiák.....	22
Innováció-menedzselés.....	23
Marketing-menedzsment	24
<u>III. A SPORTISKOLAI RENDSZER MEGOLDANDÓ PROBLÉMÁI, MEGVÁLASZOLANDÓ KÉRDÉSEI ÉS LEHETSÉGES JÖVŐKÉPEI.....</u>	<u>28</u>
1. A sport(világa) mint társadalmi alrendszer.....	28
2. Az utánpótlás-nevelés rendszerszemléletű megközelítése.....	29
3. Az új típusú sportiskolai rendszer víziója.....	30
4. A közoktatási típusú sportiskolák fejlesztési módozatai.....	32
5. A nem közoktatási típusú sportiskolai formációk megújítási irányai.....	35
6. A sportiskolai rendszer egyéb rendszeralkotó és alakító tényezőinek szereplehetőségei.	38
<u>IV. SZAKMAI VÉGKÖVETKEZTETÉSEINK ÉS AJÁNLASAINK.....</u>	<u>39</u>
1. Stratégiai jellegű végkövetkeztetéseink.....	40
2. Stratégiai jellegű javaslataink.....	41
3. Operatív jellegű javaslataink.....	43

I. AZ ÚJ TÍPUSÚ SPORTISKOLAI RENDSZER KIDOLGOZÁSÁNAK ÉS KIÉPÍTÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI

A Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet 2002. januári létrehozásának stratégiai célja az egységes és átfogó utánpótlás-nevelés rendszerének kidolgozása, működtetése és folyamatos fejlesztése volt. Az utánpótlás-nevelés szerves részét képezi a sportiskolai rendszer is. A legkorábban indított Héraklész bajnokprogram bázisát jelentette volna az alapprogram. Az alapprogram akkori értelmezése magába foglalta a KSI SE-t, az akkor sportiskoláknak nevezett formációkat és a korábbi sportágfejlesztési programokat is. Azóta a felállás némileg megváltozott. A KSI SE a NUPI berkein belül működik, a sportágfejlesztési programok körét kibővítették, és Sport XXI. néven szervezték egységesebb rendszerbe, és az is világossá vált, hogy a sportiskolát, sportiskolai rendszerként – az utánpótlás-nevelés szempontjából – önálló célterületként lehet csak értelmezni.

1. A sportiskola újraértelmezésének fogalmi dilemmái

A Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet munkatársai elemezték a kialakult sportiskolai rendszert és hagyományokat. Arra a megállapításra jutottak, hogy a sportiskola fogalmát – a múltban és a jelenben egyaránt – mindenki úgy értelmezte, ahogy akarta. Sportiskolának nevezték azokat a közoktatási intézményeket (általános és középiskolákat), ahol testnevelés tagozat, később emelt szintű testnevelés oktatása folyt. Sportiskolaként definiálták az ún. élsportolói osztályokat indító iskolákat. Sportiskolaként működött a nagy hagyományú KSI (Központi Sportiskola) is. De sportiskolai megjelölést kaptak azok a sportegyesületek is, ahol szervezett formában foglalkoztak az utánpótláskorú sportoló gyerekekkel és fiatalokkal.

A sportiskoláknak két típusa alakult ki, az egyik az ún. közoktatási típusú sportiskola, a másik az ún. egyesületi (vagy nem közoktatási) típusú sportiskola:

- A közoktatási típusú sportiskolában az utánpótlás-nevelést, – ami korcsoportos formában történik – az alsó és/vagy középfokú közoktatási intézmény végzi. Ebben az intézménytípusban az alapvető feladat a közoktatási (alap)szolgáltatás, függetlenül attól, hogy milyen iskolafokról és – típusról van szó (általános iskola, gimnázium, szakközépiskola, szakiskola).
- Az egyesületi (vagy nem közoktatási) típusú sportiskolában az utánpótlás-nevelést szintén korcsoportos formában végzik, de ebben az intézménytípusban a tankötelezettség nem teljesíthető, továbbá alaplóműveltségi és érettségi vizsga sem tehető le.

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

A sportiskolák mindkét formációjában vannak tisztázatlan kérdések: A közoktatási típusú sportiskola, a közoktatás szempontjából jogilag inlegitim, továbbá nem tisztázott a tartalmi szabályozás kérdése sem a közismereti tantárgyak és a testnevelés-sport arányait tekintve. Az egyesületi típusú sportiskoláknál még ennél is több a megoldatlan kérdés és probléma: teljes mértékben tisztázatlan, hogy hogyan működhetnek, kik lehetnek a fenntartók, kik finanszíroznák, mik a szakmai elvárások és a teljesítendő követelmények stb.

2. Néhány megállapítás a vizsgálódások és az elemzések alapján

A korábbi elemzésekből világosan kiderül, hogy a jelenleg érvényben lévő szabályozók nem elégségesek ahhoz, hogy az ún. sportiskolák ügye megoldódjon. A sportiskolák fogalmának pontos és egyértelmű tisztázása, jogi szabályozottságuk, finanszírozásuk, működtetésük, szakmai ellenőrzésük, tevékenységi körük meghatározása a közoktatási és a sporttörvény módosítását, és e két törvényhez kapcsolódó egyéb jogforrások újragondolását vonja maga után.

A közoktatási típusú sportiskolák – annak ellenére, hogy a közoktatási és egyéb jogi szabályozók hivatalosan nem minősítették önálló intézménytípusnak – nagy hagyományokra tekintenek vissza Magyarországon. Kiérdemelt tradíciókkal, továbbá komoly tanulmányi és sporteredményekkel büszkélkedhetnek azok az iskolák és a hozzájuk kapcsolódó egyesületek, akik részesei voltak ennek a korábbi rendszernek. Említésre méltó például a budapesti Csanádi Árpád Általános Iskola és Gimnázium, a Csik Ferenc Általános Iskola és Gimnázium, a Központi Sport- és Ifjúsági Sportegyesület (KSI SE), a békéscsabai „női torna iskola”, a pécsi „TÁSI” stb.

A rendszerváltozást követő társadalmi, gazdasági, kulturális, oktatási, sport stb. változások hatására kártyavárként omlott össze a sportiskolák „hálózata” is. A közoktatásról szóló (és többször módosított) 1993. évi LXXIX. törvény a tagozat fogalmát is megváltoztatta, és helyette az emelt szintű képzést legitímálta. Ez olyan oktatási forma, ahol magasabb óraszámokban tanulnak egy-egy tantárgyat a tanulók. Ezzel a klasszikus – és széles körben is jól működő – testnevelés tagozatos iskolarendszer elkezdett sorvadni. Az oktatás ügyét is jellemző bizonytalanság, és a sport helyzetének kilátástalansága, továbbá egyéb társadalmi (elsősorban szülői és fenntartói) nyomásra az iskola-egyesület együttműködési szerződések folyamatosan megszűntek, majd a tartalmi munka elemei is leépültek. Az iskolák jelentős része profilt váltott, elsősorban idegen nyelvekkel és informatikával váltották fel a korábbi sportirányultságukat. Az egyesületek száma folyamatosan csökkent, a megmaradtak legtöbbször pedig, szűkítette feladatkörét. E szűkítés áldozata leginkább az utánpótlás-nevelés volt.

A NUPI, a sportkormányzat megbízásából, 2002 nyara óta vizsgálja a sportutánpótlás és a közoktatás kapcsolatát, ami felvetette a sportiskola funkciójának kérdését is. A NUPI megállapításai a témával kapcsolatban a következők:

SPORTISKOLA - MŰLT, JELEN, JÖVŐ

- A régi típusú sportiskola mára már nem működőképes, igazából sem jogilag, sem tartalmilag nincs is egységes rendszere, ezért jelenleg – közoktatási értelemben – nem is definiálható.
- A sportiskola a jelenleg kialakult sport- és oktatási rendszerben differenciáltabban kezelendő, mint korábban, ezért sportiskola helyett inkább sportiskolai rendszer a helyes megfogalmazás.
- A sportiskolai rendszeren belül – a kialakult gyakorlat alapján – megkülönböztethető
 - az ún. közoktatási típusú sportiskola és
 - az ún. nem közoktatási (egyesületi) típusú sportiskola.
- A közoktatási típusú sportiskoláknak – már jelenleg is – több típusa van, lehet például
 - sportorientáltságú,
 - emelt szintű testnevelési és
 - élsportolói programok szerint működő intézmény stb.
- A sportorientáltságú közoktatási intézmény nem kíván különösebb értelmezést, mert az ilyen iskola csak a szabadidős programok tekintetében nyújt szélesebb kínálatot az intézmény partneri körének, elsősorban a tanulóknak.
- Az emelt szintű testnevelés ügye – a közoktatás szempontjából – jogilag és tartalmilag tisztázott. Igaz, ahogy már korábban jeleztük, ez a formáció intenzitásában meg sem közelíti a klasszikus testnevelés tagozatos iskolák korábbi gyakorlatát. Jelenleg az országban már csak kb. 200 olyan iskola van, ahol emelt szinten tanítják a testnevelést, legalább egy osztályban évfolyamonként. Ez csak 4 %-a az összes közoktatási intézménynek, és az érintett diákok aránya a 2 %-át sem éri el teljes tanulói populációnak. A jelenlegi gyakorlat felülvizsgálata – mind jogi, mind tartalmi szempontból – előbb-utóbb elkerülhetetlen lesz.
- Az élsportolói programok alapján működő iskolák léte és működése jogilag teljes mértékben inlegitim. A közoktatási törvény nem is ismeri ezt a fogalmat, mindezek ellenére kb. 40 ilyen intézmény működik jelenleg az országban. Ezeknek az iskoláknak nyújtana hivatalosan elismert működési formát – a jogi és a tartalmi szabályozás szempontjából – a közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv.

Az egyesületi vagy pontosabb megjelöléssel nem közoktatási típusú sportiskolák ügye még az előzőeknél is sokkal átláthatatlanabb. A közoktatás – mivel a kötelező állami (önkormányzati) feladatellátás körébe tartozik – jobban ellenőrzött, így jobban is nyomon követhető. A sport, és ebben az értelemben a nem közoktatási típusú sportiskolák ügye, mind jogilag, mind gazdaságilag teljesen megoldatlan. Sportszakmai szempontból is nehezen átlátható az itt folyó utánpótlás-nevelő munka, nem beszélve a folyamatos pénzhányról, klubbezárásokról, helyi konfliktusokról stb.

A NUPI pedagógiai kutatócsoportjának munkatársai azt is elemezték, hogy mi vezetett a testnevelés és sport térvészéséhez az elmúlt két évtizedben. A következő megállapításokra jutottunk:

- A népesség számának csökkenése, a gyermekszületések számának visszaesése az élsportolók számának hanyatlásához is vezetett.
- Az iskolai testnevelésre fordított időkeret csökkenése, a tanulók fizikai állóképességének és teljesítőképességének romlását eredményezte.

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

- Kisebb településeken egyáltalán nincs, vagy csak nagyon szerény mértékben sportolási lehetőség.
- A gyerekek túlterheltsége és a sport XXI. századi konkurenciái, mint például a számítógép és a nyelvek időben korlátozzák a sportolásra fordítható időkeretet.
- A sport finanszírozottsága nincs megoldva, illetve erősen alulfinanszírozott.
- A közoktatási intézmények túlnyomó többségében a testnevelés és sport csak egy tantárgy, még hozzá egy alacsony óraszámú műveltségterület.
- Az utolsó két kormányzati ciklusban az iskolai testnevelés ügye, sem az oktatási, sem a sportkormányzat szerveinél nem talált igazi gazdára.
- A testneveléssel és sporttal foglalkozó szakemberek egy jelentős része elhagyja a pályát, a pályán maradók egy részére a kontraszelekció elve érvényesül.
- A testnevelés- és sportszakember-képzés, mind formai, mind tartalmi szempontból – véleményünk szerint – elavult.

Végül megállapíthatjuk, hogy a Nemzeti Fejlesztési Terv által célul kitűzött, a személyes életvitel szempontjából nélkülözhetetlen kompetenciák kialakítását – így az egészségnevelést is – már gyermekkorban el kell kezdeni. Ennek elmulasztása terhet ró az egészségügyre, károsítja a gazdaságot, mert generációk munkaképességének csökkenését eredményezi, és veszteséget okoz a sportnak is. A gyermekek sportjába, a diák- és versenysportba fektetett anyagi eszközök több csatornán mérhetőek, hosszú távú megtérülésük már bizonyított.

3. A sportiskolai rendszer meglévő típusainak elemzése és újabb elemekkel történő bővítési lehetőségének vizsgálata

A sportiskola intézményrendszerének vizsgálata meglepő eredményt hozott. Az egyesületi (vagy nem közoktatási) típusú sportiskolák a rendszerváltozást követő társadalmi és gazdasági kihívások következményeként különféle túlélési technikák alkalmazására kényszerültek. Megjelenési formájuk nagyon sokszínű. Vannak olyan klasszikus nem közoktatási (egyesületi) típusú sportiskolák, ahol az egyesületek szervezett, korosztályos formában foglalkoznak az utánpótlás-neveléssel, de vannak olyanok is, amelyeket önkormányzatok hoztak létre és tartanak fenn, vagy az önkormányzatok által alapított non-profit gazdasági társaságok (pl.: Kht). Mindegy, hogy milyen formációban működnek a sportiskolák, az utánpótlás-nevelés mellett „rákényszerülnek” szabadidős jellegű csoportok indítására is, elsősorban a bevételek növelése érdekében. Mivel az egyesületi típusú sportiskolákra vonatkozóan jelenleg semmilyen jogi és tartalmi (szakmai) szabályozó nem létezik, vagy csak nagyon áttételesen, így működésük is nyomon követhetetlen és részben kiszámíthatatlan.

A közoktatási típusú sportiskolák tárgyalása előtt célszerű megvizsgálni a jelenlegi közoktatási rendszer intézménytípusait. Vannak olyan közoktatási intézmények, óvodák, általános és középiskolák, kollégiumok stb., ahol a testnevelés, ha nem is

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

kiemelt fejlesztési területe az adott intézménynek, de a testnevelési foglalkozások adta pedagógiai lehetőségeket sokszor maximálisan kihasználják, és az intézménynek komoly sportélete van. Vannak olyan iskolák, ahol régi hagyományai vannak a testnevelés tagozat mai formájának, az ún. emelt szintű testnevelésképzésnek. Létezik néhány olyan iskola és kollégium is, ahol ún. élsportolói vagy versenysportosztályokat (csoportokat) működtetnek.

A már meglévő sportiskolai rendszert gazdagíthatná az új sportspecifikus közoktatási intézménytípus: az **alapfokú sportoktatási intézmény (ASI)** és a szakképzés rendszerébe illeszthető **sportszakközép-iskola**. Erről a két új intézménytípusról még a későbbiekben szólnunk. A közoktatás rendszerének és a sportiskolai rendszernek összefüggéseit a következő táblázat mutatja be:

Óvoda	Sportorientáltóságú óvoda	Sportszervezetek által működtetett sportiskolák
Általános iskola	Sportorientáltóságú általános iskola. Emelt szintű képzésű általános isk. Élsportolói általános iskola	Költségvetési szervek által működtetett sportiskolák
Gimnázium	Sportorientáltóságú gimnázium Emelt szintű képzésű gimnázium Élsportolói gimnázium	Sportszervezetek által működtetett sportiskolák
Szakközépiskola	Közoktatási típusú sportiskolák Sportorientáltóságú szakközépiskola Sportszakközép-iskola	Gazdasági társaságok által működtetett sportiskolák
Szakiskola	Sportorientáltóságú szakiskola	Közhasznú társaságok által működtetett sportiskolák
Diákotthon és kollégium	Sportorientáltóságú diákotth. és koll. Élsportolói diákotthon és kollégium	Egyesületek által működtetett sportiskolák
Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény	Sportorientáltóságú gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény	
Alapfokú művészetoktatási intézmény	Alapfokú sportoktatási intézmény (ASI)	

4. A Nemzeti Sportszövetség által életre hívott sportkerekasztal megbeszélés-sorozat

2004 júniusában a Nemzeti Sportszövetség (NSSZ) mint a sport egyik legjelentősebb társadalmi szervezete – a NUPI-val együttműködve – megszervezte azt szakmai és társadalmi megbeszéléssorozatot, amit csak sportkerekasztalnak neveztünk el. A sportkerekasztal fő témacsoportjai közül az egyik a sportiskolák kérdéseinek megvitatását és tisztázását tűzte ki célul. A kerekasztalt három oldal alkotta: a kormányzati oldalt a Gyermekek-, Ifjúsági és Sportminisztérium (GYISM), később nemzeti Sporthivatal (NSH), az Oktatási Minisztérium (OM), az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium (ESZCSM) és egyszer a Pénzügyminisztérium (PM); a szakmai szervezeteket az NSSZ, a Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kara (TF), a Magyar Testnevelő Tanárok Egyesülete (MTTE), Sportegészségügyi Intézet és a NUPI; a társadalmi szervezetek oldalát a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ) képviselte. A új típusú sportiskolai rendszer továbbgondolása révén – az egyeztető fórum – közel fél éves munka után, két irányt jelölt meg:

- egyrészt az OM által javasolt közoktatási típusú sportiskolai kerettantervi szabályozás kidolgozását,
- másrészt az Arany János Tehetséggondozó Programnak sportoló fiatalok számára is minél nagyobb számban elérhető változatának végig gondolását.

5. A kerettantervi szabályozás lehetősége

A közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv jogilag legitimálná az ún. élsportolói vagy versenysportolói osztályokat indító iskolákat. Terveink szerint, ez a kerettanterv a testnevelést és sportot helyezné a tartalmi fejlesztés középpontjába. Természetesen a Nemzeti alaptanterv által előírt minimális tartalmakat minden műveltségterület és minden tantárgy tanítása-tanulása során biztosítani kellene az elkészült kerettantervnek. Olyan – a NAT-ra épülő – sportiskolai kerettanterv kidolgoztatását tervezzük, amely alapján az egyes közoktatási intézmények elkészíthetik a saját iskolájukra vonatkozó Helyi pedagógiai programjukat (HPP). Ezeknek az elkészített HPP-nek kellene tartalmazniuk az adott közoktatási intézmény sajátos és speciális szakmai programját (közismereti és testnevelés-sport tartalmait és követelményeit).

A NAT-ra épülő akkreditált közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv szolgálná a tartalmi alapot az élsportolói osztályokat indító, a sportiskolai kerettantervet alkalmazó és a módszertani központokként működő közoktatási intézmények számára. Nyilvánvaló, ezt ott látjuk elsősorban megvalósíthatónak, ahol már most is működnek emelt szintű testnevelés-tanítási vagy élsportolói vagy az említett formációkhoz hasonló programok.

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy terveink szerint, a közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv alkalmazása nem csak jogi kereteket biztosítana a sportiskolák egy körének legitim működéséhez, hanem a sportoló gyerekek és fiatalok adekvátabb fejlesztését lehetővé tevőbb pedagógiai eljárások alkalmazását is támogatná. Erre azért lenne szükség, mert az iskolarendszerbe járó sportolók egyébként is komoly időzavarban vannak az intenzív fizikai leterhelés miatt. Az iskolában eltöltött időt a lehető leghatékonyabbá kellene tenni, mivel az iskolán kívüli és otthoni tanulásra csak korlátozott mértékben van lehetősége az intenzíven sportoló tanulóknak. Természetesen nem arról van szó, hogy ha valaki sportol, akkor ne tanuljon. De a tanulást hatékonyabbá kellene tenni, ami ma sajnos az iskolák többségében, nem így van. A közoktatási intézmények nagy részében még mindig a hagyományos, ismeretközlő eljárásokkal és frontális módszerekkel tanítják a tanulókat. A mi véleményünk szerint – amit a tanuláspszichológiai vizsgálatok is egyértelműen alátámasztanak – ez a leghatástalanabb tanítási-tanulási mód. Ezért a sportiskolai kerettantervet választó iskoláknak nem csak a tartalmi szabályozás alapját jelentő sportiskolai kerettantervet kellene alapul venniük a HPP-jük elkészítése során, hanem célszerű lenne a tevékenykedtető, képességfejlesztő és differenciálpedagógiai szemlélet- és eljárásokat is minél szélesebb körben alkalmazniuk.

A sportiskolai kerettanterv kidolgozására – közbeszerzési pályázati eljárás keretében – a Csanádi Árpád Általános Iskola és Gimnázium kapott felhatalmazást a NUPI-től. A közoktatási típusú kerettanterv 13 évfolyamra történő teljes kidolgozása 2005. december végére várható. A kerettanterv akkreditációs eljárásra történő benyújtásának várható időpontja 2006 tavasza. A kerettantervi akkreditációs eljárás közel egy évet vesz igénybe, így a reális esély a kerettanterv alapján átdolgozott Helyi pedagógiai programok felmenő rendszerben történő indítására a 2006-07-es tanévtől válik lehetségessé.

6. A sporttehetség-gondozó program bevezetésének lehetősége

A Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet munkatársai – a sportkerekasztal megbeszélései alapján és a sportiskolai rendszer fejlesztési lehetőségei után kutatva – arra a következtetésre jutottak, hogy a közoktatás rendszerében már működő programok között kellene megkeresni azt, amelyik a sporttehetségek kibontakoztatását a leginkább segíti. A közoktatás felé fordulást indokolta, hogy a sportbeli tanítás-tanulás folyamatának legintenzívebb szakasza időben egybeesik a tankötelezettségi korrallal. A sportoló gyermekek és fiatalok fejlődését, személyiségük gazdagodását, a sporttevékenységükből adódó túlterheltség csökkentését leginkább az Arany János Tehetség-gondozó Program (AJTP) – általános iskolákra is – kibővített változata szolgálhatná. A program szükségességét indokolja, hogy a közoktatási intézmények kevés számban tudnak alkalmazkodni a beiskolázott sportoló gyerekek tanulási szokásaihoz, lehetőségeihez. Az a néhány, sport iránt elkötelezett közoktatási intézmény pedig, amelyik gondoskodik a sportoló gyermek –

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

olykor különleges eszközöket igénylő – fejlesztéséről az erkölcsi profit mellett financiaális veszteséget könyvelhet el.

A felsőfokú tanulmányokra és az élsportolói karrierre való eredményes felkészítés érdekében a Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet munkatársai olyan speciális pedagógiai program kidolgozását látják célszerűnek, ahol az iskolák és kollégiumok kiemelt figyelmet fordíthatnának a magyar nyelv és irodalom, valamint a matematika kis csoportokban történő tanításának. Kiemelt szerepet kaphatna a munkaerőpiaci érvényesülés szempontjából egyre inkább felértékelődő kompetenciák fejlesztése (informatika, idegen nyelvtudás, együttműködési képesség, tanulás tanulása és bizonyos szociális készségek), továbbá a programban szereplő intézmények – szükség esetén sportegyesületekkel történő együttműködés keretében – biztosítanák a magas színvonalú sportolási lehetőségeket is.

Az ötéves középiskolai program első előkészítő évében a tanulók magas óraszámban, kiscsoportokban tanulnák az angol nyelvet és az informatikát. A programban résztvevők az általános iskolát követően a középiskola – elsősorban gimnázium – szakképző intézmény, továbbá kollégium oktatási keretei között készülnének fel a felsőfokú tanulmányokra.

A sportbeli tehetségük kibontakoztatásában sportszakemberek (szakedzők, testnevelőtanárok) nyújtanának segítséget. A sportbeli felkészítés sportáganként, kizárólag a sportági szakszövetségek által felkért szakemberek által elkészített és az illetékes szövetség által ajánlott sportnevelési tervek szerint valósulna meg. A nevelő-oktató munka délután az edzések helyszínén, valamint a kollégiumokban folytatódna, egységet alkotva a délelőtti iskolai tevékenységekkel.

A programba kerülés pályázati úton történhetne, hasonlóan az AJTP-hez. A pályázaton nyertes tanulók a programban résztvevő iskolák közül választhatnának. A pályázat benyújtásakor a pályázati anyagnak tartalmaznia kellene az egyesület vezetőjének támogató határozatát is.

A tanulók finanszírozása megegyezne az Arany János Tehetséggondozó Program támogatási rendszerével: *Az állami hozzájárulás kétszeresét veheti igénybe a helyi önkormányzat azok után a középiskolai tanulók után, akik számára az Oktatási Minisztériummal kötött megállapodás alapján, a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Programja keretében szervezik meg az oktatást, nevelést.*

A fenti ismertetésből látható, hogy a program jelenlegi állapotában is alkalmas a hátrányos helyzetű, a sportban kiemelkedő tehetségű tanulók támogatására. Sajnos ezzel a lehetőséggel kevesen élnek. Ennek valószínűsíthető oka, hogy a kedvezményezettek kizárólag gimnáziumi tanulók lehetnek, további ok lehet, hogy a program kollégiumi bentlakást feltételez.

Javasoljuk a program által garantált gondoskodást a sportbeli tehetségek esetében az általános iskolás korosztályra is kiterjeszteni a kollégiumi tagsági viszony kötelezettségének eltörlése mellett. A változtatások elképzelhetőek az Arany János Tehetséggondozó Program módosításával, vagy egy önálló sporttehetség-gondozó program keretében.

7. Az Alapfokú sportoktatási intézmény (ASI) mint egy szükséges hiányzó láncszem megalapításának lehetősége

A közoktatási intézményrendszer és a sportiskolai rendszer vizsgálata során újabb, eddig nem létező utánpótlás-nevelő intézménytípus létrehozásának szükségessége rajzolódott ki. A sportiskolai rendszer tervezete elsősorban a már működő közoktatási intézményekre és egyéb utánpótlás-neveléssel foglalkozó sportszervezetekre épít, de egy új intézménytípust is felvázol. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 20. § (1) bekezdése alapján az óvodáknak, az általános iskoláknak, a gimnáziumoknak, a szakközépiskoláknak, a szakiskoláknak, a diákotthonoknak és kollégiumoknak, továbbá a gyógypedagógiai és konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézményeknek már részben most is vállalniuk kell testneveléssel és sporttal kapcsolatos feladatokat. Mindezek ellenére sok kiaknázatlan lehetőség van még a közoktatás rendszerében, amit az 1.3. fejezetben bemutatott táblázat is jól érzékeltet.

Az óvodától az általános és középiskolákon át, a kollégiumokig és a gyógypedagógiai jellegű közoktatási intézményekig szükséges megvizsgálni, hogy ezek az intézménytípusok milyen mértékben tudnak részt vállalni, aktívan közreműködni az egységes és átfogó utánpótlás-nevelési rendszer eredményes és hatékony kialakításában. Azt jól látjuk, hogy sok kiaknázatlan lehetőség van még a rendszerben, de a jelenlegi jogi és tartalmi szabályozás bizonyos variációknak gátat szab. Ezért szükségesnek látnánk megalapítani egy új, sportspecifikus közoktatási intézménytípust: az **alapfokú sportoktatási intézményt (ASI)**, továbbá bővíteni kellene a szakközépiskolai képzési profilt is egy új szakiránnyal: a **sportszakközépiskolával**. (A sportszakközép-iskolával a következő fejezetben foglalkozunk részletesebben.)

Ez a két intézménytípus nem teljesen újszerű a magyar közoktatás rendszerében, mivel ezekhez hasonló intézménytípusok már működő változatai megtalálhatóak a művészeti képzésben, az alapfokú művészetoktatási intézmény és a művészeti szakközépiskola formájában.

Az utánpótlás-nevelés szakmai problémái, kihívásai nem kezelhetők csak a sport oldaláról. A gyermek egyúttal a közoktatásban is részt vesz, amelynek a verseny- és élsporttól jelentősen eltérő feladat- és célrendszere van. Ezért olyan nevelési-oktatási-képzési rendszereket kell létrehozni, amelyek kezelni tudják a látszólag eltérő célokat és módszereket. Az alapfokú sportoktatási intézmény (ASI) létrehozásának tehát kettős főcélja lenne:

- egyszerre adna lehetőséget az egészségtudatos magatartásformák fejlesztésére, a testmozgás, a sport megszerettetésére és
- az élsportfejlesztés révén a versenysportban való közreműködésre.

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

E kettős főcél alkalmat adna arra, hogy a sportban tehetséges gyermekek minőségi neveléséhez-oktatásához-képzéséhez szükséges háttérrel a közismereti jellegű közoktatási és sportintézményekben folyó munka összehangolásával, komplexebben lehetne biztosítani.

Az ASI-k létrehozásának és működtetésének az előbb említett kettős főcélján kívül még az alábbi feladatokat is el kellene látniuk:

- Az ASI-ban, új mozgásformák tanításával ki lehetne nyitni a sport világot, vonzóvá lehetne tenni a sportolást a hagyományos sportágakhoz kevésbé vonzó fiatalok számára is. Az új sportágak nem a klasszikusok helyett, azok rovására, hanem azok mellett létezhetnének.
- A fogyatékkal élő gyerekek és fiatalok számára is nyitottá kellene tenni a rendszert, mind a mozgásterápiák szakszerű alkalmazása révén történő fejlesztés miatt, mind a verseny- és élsportban rejlő fejlesztési és önmegvalósítási lehetőségek pedagógiai célú hasznosítása érdekében.

Az alapfokú sportoktatási intézményben (ASI-ban) sportjellegű nevelés és oktatás folyna. Az alapfokú sportoktatás megalapozná a sportolók (tanulók) gyerekek és fiatalok szomatikus műveltségét (testnevelési, egészségnevelési, edzéselméleti, sportági stb. kultúráját), továbbá előkészítené és felkészítené a versenysportban történő részvételre és/vagy a szakirányú továbbtanulásra.

Az alapfokú sportoktatási intézményekben a tankötelezettséget nem lehetne teljesíteni, mivel ezekben a közoktatási intézményekben (sportiskolákban) csak sportágspecifikus tevékenységekben folyna képzés, tehát nem tanítanak semmilyen közismereti tantárgyat (magyart, matematikát, történelmet, ének-zenét, rajzot stb.), illetve a tanuló nem készülhetne fel sem az alpműveltségi vizsga, sem az érettségi vizsga letételére. Az alapfokú sportoktatási intézményekben (ASI-ban) csak sportspecifikus tevékenységeket tanulnának a sportolók, tehát a tanulók a tankötelezettségüket abban a közoktatási intézményben teljesítnék, ahol a közismereti tárgyakat tanulják. (Ebben az esetben is ugyan az az analógia, mint az alapfokú művészetoktatási intézmények esetében.) Az ASI egy teljesen újfajta közoktatási intézménytípus lenne, amely alapítására és fenntartására ugyanazok a jogi normák vonatkoznának, mind a már meglévő és működő közoktatási intézményekre. Továbbá minden egyéb kérdésben szintén analógiát alkalmaznánk a már évtizedek óta jól működő alapfokú művészetoktatási intézményekkel.

Az ASI-ban – az Alapfokú sportoktatás követelményei és tantervi programjaiban meghatározottak szerint – a képzés évfolyamos és/vagy korosztályos formában történne. Ennek a közoktatási intézménytípusnak legalább 6 és legfeljebb 12 évfolyama lenne, amelynek keretei között a nevelés-oktatás előképző, alapfokú és továbbképző évfolyamokon és/vagy korosztályokon folyna. A tanuló (sportoló) sportiskolai előrehaladását az évfolyamos és/vagy korosztályos vizsgák keretében teljesítené, az Alapfokú sportoktatás követelményei és tantervi programjai alapján. Az alapfokú sportoktatási intézményekben, csak a sportáganként kidolgozott sportágfejlesztési programok segítségével, az akkreditált sportnevelési tantervek

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

alapján, egységes tananyag szerint, napi rendszerességgel valósulna meg a sportnevelés és -oktatás. A sportszakközép-iskolákban – ellentétben az ASI-val – nem csak sportfejlesztési programok szerint folya a munka, hanem közismereti tárgyak és sportszakmai programok oktatása is megvalósulna.

A sportiskolák rendszerének működéséhez szükséges fedezetet – a közoktatás rendszerének megfelelő más intézménytípusokhoz hasonlóan – az állami költségvetés alapján járó normatív támogatás (ún. fejkvóta) és a fenntartó kiegészítő hozzájárulása biztosíthatná, ahogy már részben most is biztosítja, amelyet a tanuló által igénybe vett szolgáltatás díja és a közoktatási intézmény más, saját bevétele egészíthet ki. A rendszer finanszírozása tekintetében a mindenkori költségvetési törvény az iránymutató, ezért a megalapítandó új sportspecifikus közoktatási intézménytípusra, az ASI-ra is ki kellene terjeszteni a fejkvótaszerű állami normatív finanszírozást. Természetesen jól tudjuk, hogy ezt az elképzelést szakmai szempontból az Oktatási Minisztériumnak, míg finanszírozási szempontból a Pénzügyminisztériumnak kellene támogatnia.

Az alapfokú sportoktatási intézmények állami pénzen történő finanszírozására a tanulónkénti 60-120.000 Ft./fő/év már elegendőnek látszik. Ezzel az összeggel a fenntartónak – a saját erőforrásait mellérendelve – lehetősége lenne megteremteni a sport, a testnevelés, az utánpótlás-nevelés, az egészséges életmódra nevelés alapfeltételeit.

A közoktatás finanszírozási rendszerén belül, a normatív állami támogatásban (fejkvóta) részesülő alapfokú sportoktatási intézmény (ASI) megalapítása és működtetése áttörést jelentene mind az iskoláskorú fiatalok testkultúrájának megalapozásában, mind pedig, az egységes és átfogó utánpótlás-nevelési rendszer feltételeinek stabilizálásában.

Az alapfokú sportoktatási intézmény várható eredményeit felsorolásszerűen próbáltuk megfogalmazni:

- A sportiskolai rendszer kiépítésének tervezésekor több tíz új intézmény létrejötte valószínűsíthető. Várakozások szerint a szabadidejüket sportolással töltő gyermekek száma akár megtöbszörözödhet a kínálat folyamatos növekedése mellett.
- A szabadidő mozgásos eltöltése nemcsak a nagyvárosokban, de a kistelepüléseken is elérhetővé válhatna.
- Minél több gyermek környezetét lehetne ingergazdagabbá tenni a sport segítségével, aminek következtében többen kezdenének el sportolni, így nagyobb lenne az élsport kiválasztási lehetősége is.
- A fogyatékkal élő gyerekek és fiatalok sportolási és versengési lehetőségeinek biztosításával elfogadottabbá és támogatottabbá lehetne tenni az integrált nevelés mellett a társadalmi toleranciát is.
- Hosszabb távon egészségesebb lenne a magyar társadalom.
- Hosszútávon átalakulna a hazai egészség- és sportkultúra.

8. Sportszakközép-iskolai képzési forma lehetősége

A sportszakközép-iskola hiányára szintén a közoktatási és a sportiskolai rendszer vizsgálata során bukkantunk. A sportszakközép-iskola létrehozását a közoktatási törvény 27. és 29. §-a teszi lehetővé.

A sportszakközép-iskola koncepciójának megfogalmazásakor analógiát alkalmaztunk az ún. művészeti szakközépiskolákkal. Ez egy olyan párhuzamos képzési forma lenne, ahol a tanulók a közismereti tárgyak tanulása mellett sportszakmai képesítést is szerezhethetnének. A közismereti tantárgyak követelményeit „számon kérő” alapképzési és érettségi vizsga után a sportra vonatkozó szakmai képesítő vizsgát is tehetnének a fiatalok. A végzett tanulók különböző közép- és felsőfokú sportszakmákból szerezhethetnének képzettséget: például sportinformatikai rendszergazda, sportkommunikációs asszisztens, sportoktató és sportedző (sportáganként), sportmenedzser-asszisztens, rekreációs asszisztens, sportszervező stb.

A sportszakközép-iskola indítása valójában nem jelent egy újabb intézménytípus megalapítását, mivel – mint már fentebb említettük – ez a fajta iskolatípus már létezik, csak a szakképzés speciális, sportjellege jelentene új színfoltot a magyar közép- és későbbiekben az akkreditált felsőfokú szakképzésben. A sportszakközép-iskola pedagógiai tartalmának egyik aspektusát a közismereti és a szakmai tárgyak rendszere adná. Analógiát alkalmazva az ún. művészeti szakközépiskolákkal, ezekben a sportszakközép-iskolákban a tanulóknak kötelezően sporttevékenységet kellene folytatniuk, tehát valahol leigazolt szinten kellene sportolniuk. A közismereti tárgyak tananyaga és a hozzájuk kapcsolódó követelmények igazodnának az intenzíven sportoló és a sportéletformát választó fiatalok terhelhetőségéhez. A közismereti tárgyak fontossága mellett fontos hangsúlyt kapna a sportjellegű szakmai előképzés és szakképzés is. A szakképzési forma a későbbiekben tovább bővíthetne az érettségi utáni akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzés formájával is. Ez az ún. párhuzamos képzési forma kiváló lehetőséget teremtene azoknak a fiataloknak, akik középiskolás korukban már intenzíven sportolnak, esetleg a sporttal a későbbiekben professzionális szinten kívánnak foglalkozni, vagy sporttal kapcsolatos felsőfokú tanulmányokat szeretnének folytatni, továbbá a sportszakmában kívánnak elhelyezkedni a későbbiekben, mint középfokú vagy felsőfokú végzettségű sportszakemberek.

9. Az új típusú sportiskolai rendszer eddigi munkálatainak és eseményeinek kronológiája

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

Az új típusú sportiskolai rendszer eddigi legjelentősebb munkafázisai a kronológia tükrében a következők voltak:

- 2002. nyara – az új típusú sportiskolai rendszer létrehozásának igénye és felkérések a koncepció elkészítésére (GYISM, SIOSZ);
- 2003. február – az Alapfokú Sportoktatási Intézmény koncepciójának vázlatos tervezete (NUPI Pedagógiai Kutatócsoport);
- 2003. nyara – a koncepció társadalmi és szakmai viták általi letisztulása, a kapcsolódó sportágspecifikus tantervfejlesztés elindítása (NUPI Pedagógiai Kutatócsoport);
- 2003. októbere – az új típusú sportiskolai rendszer átdolgozása és kibővítése (ezt az anyagot ismerik a GYISM-ben, az OM-ben és a Parlament Ifjúsági és Sportbizottságában is);
- 2004. tavasza –
 - Szakmai egyeztetés a GYISM-ben,
 - Szakmai fórum a két miniszter részvételével, az Alapfokú Sportoktatási Intézmény besorolása a hosszú távú stratégiába, közép és rövid távú megoldások igénye;
- 2004. tavasza – az eredeti sportiskolai koncepció rövid távú megoldási variációjának kidolgozása (közoktatási típusú sportiskolák)
- 2004. június – szakmai egyeztető fórum az NSSZ szervezésében, melyen Sipos János úr, az OM közoktatásért felelős helyettes államtitkára felvetette egy az OM gondozásában kiadható sportiskolai kerettanterv kifejlesztésének lehetőségét, szükségességét. A sportiskolai kerettanterv megírására a NUPI-t és NSSZ-t kérte fel. Javasolta először szűk körben kipróbálni. Hangsúlyozta, hogy az iskolák kiválasztása objektív módon történjen. Külön kötött felhasználású normatíva, valamint kiegészítő normatíva (dupla fejkvóta) folyósításának lehetőségét említette.
- 2004. június-december – a közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv koncepciójának és kivitelezési terveinek elkészítése.
- 2005. január – a Nemzeti Sporthivatal elnökének utasítása a NUPI főigazgatójának a közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv munkálatainak elindítására, és az e tanterveket alkalmazó sportiskolai módszertani központok pályázattal eljárási eljárásának előkészítésére.
- 2005. június a közoktatási típusú sportiskolák módszertani központjaira vonatkozó pályázati kiírás hivatalos megjelentetése.
- 2005. július-augusztus – a módszertani központokra kiírt pályázatra beérkezett pályamunkák feldolgozása és értékelése.
- 2005. együttműködési megállapodás megkötése a módszertani központokra kiírt pályázaton nyertes közoktatási intézményekkel.

II. A SPORTISKOLAI RENDSZER JELENLEGI MŰKÖDÉSE, EREDMÉNYEK ÉS PROBLÉMÁK

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

Az első részben bemutattuk a sportiskolai rendszer elmúlt két évtizedének anomáliáit, illetve betekintést adtunk a jelenlegi sportiskolai formációkba és fejlesztési törekvésekbe. Ebben a fejezetben kísérletet teszünk a működő és felvázolt sportiskolai rendszer elemzésére, és a kapott eredmények alapján következtetéseket próbálunk megfogalmazni.

1. A jelenleg működő és fejlesztés alatt álló sportiskolai formációk elemzése

Ebben az alfejezetben, három elemzési eljárás (módszer) segítségével, megpróbáljuk feltárni, és érzékletesebbé tenni a sportiskolai rendszer jelenlegi működési formáit, illetve górcső alá vesszük egyes fejlesztési törekvéseinket is. A Három elemzési mód: a PEST-analízis, a SWOT-analízis és a portfólióelemzés. Mindhárom eljárást a gazdaság világában kezdték el először alkalmazni, de már létjogosultságot szereztek a humán szférában is. Az első kettőt a közoktatás már évek óta használja a minőségfejlesztési törekvéseinek támogatása érdekében, a harmadikat pedig a felsőoktatás alkalmazza előszeretettel.

▪ PEST-analízis

Annak érdekében, hogy a működő sportiskolai rendszer alkalmazkodni tudjon ahhoz a társadalmi és gazdasági környezethez, amelyben működik, a környezet stratégiai felbecsülése létfontosságú. E tevékenységben alapvető, hogy különbséget tegyünk az általános és a specifikus környezet között. Az általános környezet egy sor olyan tényezőt foglal magába, amelynek potenciális hatása van a sportiskolai rendszerre, de az ezekhez kapcsolódó problémák megoldását nem egy-egy intézmény (sportiskola) belső innovációja eredményezi. A specifikus környezet pozitív vagy negatív módon befolyásolja egy-egy sportiskola működését, hatékonyságát.

A környezeti tényezőket négy fő csoportra osztjuk:

- a) politikai (Political),
- b) gazdasági (Economic),
- c) szociális (Social),
- d) technológiai (Technological).

E tényezőkre támaszkodva érdemes elvégezni a környezet stratégiai elemzését a PEST-analízis segítségével.

SPORTISKOLA - MŰLT, JELEN, JÖVŐ

Politikai környezeti tényezők		
Pozitív hatású	Semleges hatású	Negatív hatású
Minden politikai erő akar valamit kezdeni a sportiskolai rendszerrel.	A helyi politikai erők eltérően viszonyulnak a sportiskolák törekvéseihez.	A politika nem minden esetben képes vagy akarja rendszerszerűen megközelíteni a sportiskola kérdéseit és problémáit.
A jelenlegi sportkormányzat támogatja a közoktatási típusú sportiskolai formációkat.		A sportkormányzat nem kellő mértékben figyel oda az egyesületi típusú sportiskolákra.
Az oktatási kormányzat elviekben támogatja a sportiskolai kerettanterv kifejlesztését.		Az oktatáspolitikai nem mutat kellő érdeklődést a sportiskolai rendszer iránt, az egyesületi típusút kifejezetten hatáskörén kívülként értelmezi.
A sportstratégia megemlíti a sportiskolai rendszer kiépítésének szükségességét.		Az Alapfokú sportoktatási intézmény (ASI) koncepcióját nem tárgyalta meg széles szakmai és társadalmi körben a sportkormányzat.

Gazdasági környezeti tényezők		
Pozitív hatású	Semleges hatású	Negatív hatású
Az egyes sportiskolák – saját lehetőségeikhez képest – mindent megtesznek a működésük biztosítása érdekében.	A közoktatási típusú sportiskolai formációk működnek, ezzel működtetik a közoktatási típusú sportiskolai alrendszert, de van, ahol jobban és van, ahol rosszabbul.	Az oktatási kormányzat nem kívánja normatív módon támogatni a közoktatási típusú sportiskolai módszertani központokat.
A sportkormányzat forrást rendelt a közoktatási típusú sportiskolák módszertani központjaira pályázott és nyertes iskolák előkészítő tevékenységeihez.		A sportkormányzat nem dolgozta ki az egyesületi típusú sportiskolák „normatívszerű” támogatási rendszerét.
A sportkormányzat biztosította ebben a költségvetési évben a közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv kifejlesztését.		Az oktatási kormányzat hallani sem akar az ASI-k normatív rendszerű finanszírozásáról, és ebben a kérdésben a sportkormányzat sem elég

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

		elkötelezett.
		Lassú tempójú és forráshiányos a sport infrastrukturális fejlesztési terve.

Szociális környezeti tényezők		
Pozitív hatású	Semleges hatású	Negatív hatású
Társadalmi és szakmai körökben nagy a várakozás a sportiskolai rendszer újraindításával kapcsolatban.	A társadalmi és szakmai megítélése a jelenleg működő emelt szintű testneveléssel kapcsolatban igen eltérő, van, ahol elégedettek és van, ahol nem.	Vannak ellenérdekeltségek a sportiskolai rendszeren belül is, például a közoktatási és egyesületi típusok között egy-egy településen vagy megyében.
		Nem kommunikálnak megfelelő szinten az egyes társadalmi és szakmai szervezetek, és néha nem is értik egymás törekvéseit (pl.: Sportiskolák Országos Szövetsége /SIOSZ/, Testnevelő Tanárok Egyesülete /MTTE/ stb.
		Rossz a szakmai közérzete a sportban dolgozók egy jelentős részének.

Technológiai környezeti tényezők		
Pozitív hatású	Semleges hatású	Negatív hatású
Vannak önálló, helyi kezdeményezések, ahol egy-egy település mindenféle állami támogatás nélkül is belevágott és működtet egy-egy sportiskolai formációt.		Vannak olyan – hitelrontó módon működő – iskolák, ahol csak marketing fogásként használják az emelt szintű testnevelést, de valójában és érdemben nem kapcsolódnak be az utánpótlás-nevelés rendszerébe.
Vannak olyan közoktatási intézmények, ahol szakmailag végiggondoltan és újszerű formációkban végzik a testnevelési és sportspecifikus nevelő-		Vannak olyan egyesületi típusú sportiskolák, ahol csak elviekben foglalkoznak az utánpótlás korú gyerekek és fiatalok sportspecifikus fejlesztésével, mert a valódi

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

oktató fejlesztőmunkát.		céljuk a felnőtt élsport.
Több olyan szakmai kezdeményezésről tudunk, amelyek jelenleg nem kapcsolhatók közvetlenül egy-egy fejlesztési törekvésünkhöz sem, de innovációs értékük figyelmet érdemel.		

▪ SWOT-analízis

A sportiskolai rendszer jelenlegi működésére és „minősítésére” vonatkozóan az ún. SWOT-elemzést is érdemes használni. A SWOT az angol „Strengths” (erősségek), „Weaknesses” (gyengeségek), „Opportunities” (lehetőségek) és „Threats” (fenyegetések) angol szavak kezdőbetűiből összeállított szó. A SWOT-analízis alkalmazásának célja, hogy a rendszeren belül a minimumra csökkentsük a fenyegetettséget. A SWOT-analízis során figyelembe tudjuk venni a külső környezet nyújtotta lehetőségeket, a felmerülő fenyegetéseket, valamint a rendszer erősségeit és gyenge pontjait.

Erősségek	Gyenge pontok
<ul style="list-style-type: none"> • A sportiskolai rendszer valahogyan mégis csak működik. • Vannak mintaszerűen működő sportiskolák, mind a közoktatási, mind a nem közoktatási típusúak között. • Van kormányzati akarat a közoktatási típusú sportiskolák működésének szakmai és anyagi támogatására. • A NUPI mint szakmai szervezet folyamatosan dolgozik a sportiskolai rendszer megújításán. • A sportszakma keresi a sportiskolai rendszer megújítási lehetőségeiként kidolgozott programokat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Az egyesületi (nem közoktatási) típusú sportiskolák sportkormányzat által történő „menedzselése”. • A sportiskolai rendszer tervezhetőségének és fejleszthetőségének sportkormányzatbeli szakmai és finansziális bizonytalansága. • Az oktatási kormányzat érdektelensége a sportiskolai rendszerrel kapcsolatban. • A sportiskolai rendszer szabályozatlansága.

Lehetőségek	Fenyegetések
<ul style="list-style-type: none"> • A közoktatási típusú sportiskolai 	<ul style="list-style-type: none"> • A segítségnyújtás hiányában

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

kerettanterv akkreditációja lehetőséget teremthet a sportiskola közoktatás által történő legitimálására.

- Az Alapfokú sportoktatási intézmény (ASI) legalább szűk körű, modellszerű mintaintézményben történő kipróbálása.
- A sportszakközép-iskolai képzés beindítása legalább egy közoktatási intézményben, a modellszerű működés érdekében.
- Az utánpótlás-nevelés központi módszertani intézményrendszerének kialakítása a Csanádi Árpád Általános Iskola (közoktatási típusú) és a Központi Sportiskola (egyesületi típusú) szakmai együttműködésének erősítésével.

elsősorban az egyesületi (nem közoktatási) típusú sportiskolai formációk számának további, akár radikális csökkenése.

- **A közoktatási típusú sportiskolai kerettantervet alkalmazó módszertani központok hosszabb távú támogatási garanciájának hiánya, már a következő tanévben a kiépülő és most induló rendszer teljes leállítását és megszűnését eredményezheti.**
- A Csanádi Árpád Általános Iskola és Gimnázium, továbbá a Központi Sport- és Ifjúsági Sportegyesület (KSI) fenntartásának és anyagi-szakmai támogatásának időnkénti megkérdőjelezése a sportkormányzat részéről.

Az elemzésből kirajzolódó kulcsfontosságú kérdések

- Fel lehet-e gyorsítani a sportiskolai kerettanterv elkészítésének, akkreditációjának és mielőbbi alkalmazási lehetőségeinek folyamatát?
- Van-e garancia a most induló közoktatási típusú sportiskolai módszertani központok hosszú távú működtetéséhez, e sportiskolai rendszerem további fejlesztéséhez?
- Van-e lehetőség az egyesületi (nem közoktatási) típusú sportiskolák – legalább jelképes – normatívyszerű támogatására már a következő költségvetési évben?
- Lehet-e stabilizálni a Csanádi iskola és a KSI hosszú távú, folyamatos működését?
- Van-e lehetőség az ASI és a sportszakközép-iskola legalább egy intézményben történő, modellszerű működésének biztosítására?

▪ Portfolióelemzés

A portfolióelemzés elsősorban a gazdaság világában fellelhető vizsgálódási eljárás és módszer. A humán szférában csak az elmúlt időszakban kezdték használni. Alkalmazásának célja, hogy az adott területre vonatkozóan láthatóvá tegye a termékek alkalmazhatóságát. Jelen esetben arra voltunk kíváncsiak, hogy a portfolióelemzés segítségével megvizsgált sportiskolai rendszeremek (egyes

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

sportiskolai formációk), miként töltik be a szerepüket, mind a jelenben, mind a jövőben.

A portfólióelemzés lényege, hogy mátrix-szerűen vizsgáljuk egy-egy termék (sportiskolatípus) helyét és szerepét a piaci részesedés és az üzleti erősség tekintetében. Piaci részesedésként az tudjuk vizsgálni, hogy az adott sportiskolai formáció milyen hányadot tölt be az intézményesített utánpótlás-nevelésben, míg az üzleti erősség alatt a keresettségét és a szakmai potenciálját nézhetjük egy-egy sportiskolai típusnak. A szempontok metszéspontjaiban használt megjelölések (sztár, kérdőjel, fejőstehén és döglött kutya) szemléletesen fejezik ki egy-egy termék (sportiskolai formáció) gazdasági (jelen esetben szakmai) potenciálját. E megjelölések értelmezése a következő:

- A „sztár” helyzetben lévő termék, mind a piaci részesedés, mind az üzleti erősség szempontjából erős pozíciót foglal el, tehát érdemes bele hosszú távon is tőkét és energiát fektetni.
- A „kérdőjel” pozíció meglepetéssel teli, hiszen piaci részesedése kicsi, de üzleti erőssége nagy, így még bármi is lehet belőle, leginkább sztár, de ritkább esetben akár döglött kutya is. Itt nagy a kockázat.
- A „fejőstehén” az a termék, amelynek piaci részesedése még nagy, de üzleti erőssége már kicsi, ezért a cél az, hogy ameddig csak lehet, ki kell hozni belőle a nyereséget. Az ilyen termék kifutó „szériának” számít.
- A „döglött kutya” megjelölésű termék, mind a piaci részesedés, mind az üzleti erősség tekintetében alacsony mutatókat produkál, ezért a termék megszüntetése lehet csak a cél.

A portfólióelemzés összefüggésrendszerét mutatja be a következő ábra.

Üzleti erősség	Nagy	Kicsi
Piaci részesedés		
Nagy	Sztár (vagy csillag)	Fejőstehén
Kicsi	Kérdőjel	Döglött kutya

Tehát a portfólióelemzés olyan mátrixot ad ki, amelyből kiderül, hogy a két elemzési szempont metszéspontjaiba milyen termék (jelen esetben milyen sportiskolai formáció) helyezhető el.

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

Üzleti erősség	Nagy	Kicsi
Piaci részesedés		
Nagy		<ul style="list-style-type: none"> • Emelt szintű testnevelés • Egyesületi (nem közoktatási) típusú sportiskolák
Kicsi	<ul style="list-style-type: none"> • Alapfokú sportoktatási intézmény (ASI) • Élsportolói osztályok • Közoktatási típusú sportiskolai módszertani központok • Közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv • Sportszakközép-iskola 	<ul style="list-style-type: none"> • Sportorientáltságú közoktatási intézmények

Az ábra értelmezéseként a következő megállapítások tehetők:

- Sajnos jelenleg nincs olyan sportiskolai formáció, amelyik sztár helyzetben lenne, ez egyben a rendszer instabilitását is jelzi.
- Öt olyan intézménytípus (rendszerelem) is van (alapfokú sportoktatási intézmény (ASI), élsportolói osztályokat indító iskolák, sportiskolai módszertani központok, közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv, sportszakközép-iskola), amelyek a kérdőjel metszéspontba helyezhető el. Ez nagy lehetőségeket rejt magában, de csak akkor, ha a fejlesztési folyamatok nem torpannak meg, és legalább mintaintézményekben kipróbálásra kerülnek a szakmai elképzelések.
- A fejőstehén metszéspontban két intézményi formáció is helyet kapott, az egyik az emelt szintű testnevelés, a másik az egyesületi (nem közoktatási) típusú sportiskolák. Ez a pozíció azt jelzi, hogy a két formáció működése jelenleg még elfogadható valamilyen szinten, de hosszú távon komoly veszélyforrásokot jelent, mert hatékonysága – ebben a formában (az egyiknél alacsony szakmai színvonal, a másikonál jogi szabályozatlanság és a folyamatos forráshiány) – megkérdőjelezhető.
- A legrosszabb pozícióban – az utánpótlás-nevelés szempontjából – a sportorientáltságú közoktatási intézmények vannak, mert semmi nem igazolja, hogy működésük hozzájárulna a sportutánpótlás fejlesztéséhez. Ennek ellenére működésük fontos lehet, de csak a szabadidősport vonatkozásában. (Ez a megállapítás részben megkérdőjelezi a Sport XXI. program jelenlegi működését is, habár ennek megállapítása nem e munka tárgya, és ilyen formában nem is kellően megalapozott.)

2. Az elemzések következtetései alapján alkalmazható fejlesztési stratégiák

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

A 2.1. fejezetben bemutatott és elvégzett elemzési módok és azok megállapításai alapján a következő „stratégiák” mentén célszerű végiggondolni a további lépéseket, fejlesztéseket:

- az innováció menedzselése és
- a marketing menedzsmet:

▪ Innováció-menedzselés

Az innováció megújítást jelent. Újítást, új módszereket, gyorsítási folyamatokat magába foglaló **folyamat**, fejlődési, megújulási, átalakulási folyamat. A sportiskolai rendszer fejlesztése érdekében – az innováció menedzselésének szempontjából – meg kell tudnunk válaszolni az innováció öt fő kérdését, amelyek a következők:

- Mit?
- Mikor?
- Ki?
- Hogyan?
- Milyen eszközökkel?

A megfogalmazott öt kérdés pontosítását segíti a következő táblázat:

Stratégia		Megvalósítási terv
Mit?	Mi a fejlesztés célja?	Mit kell csinálni, hogy a cél megvalósuljon?
Mikor?	Milyen időkeretben zajlik le a fejlesztés?	Mikor, melyik lépés következik?
Ki?	Milyen szervezetet, illetve egyéneket fog bevonni az innovációba?	Ki végzi el az egyes tevékenységeket?
Hogyan?	Mi a tevékenységek általános jellemzője?	Milyen speciális eljárásokat kell alkalmazni?
Milyen eszközökkel?	Milyen segítség szükséges?	Milyen személyes szolgáltatással, anyaggal, idővel kell segíteni az egyes konkrét tevékenységeket?

Megpróbálunk a feltett kérdésekre – az innovációs szemléletet alkalmazva – legalább stratégiai választ adni. A megvalósítási terv hozzárendelése egy-egy stratégiai szemponthoz – egyelőre – nem fogalmazható meg kellő pontossággal.

Stratégia		Megvalósítási terv
Mit?	Az új típusú sportiskolai rendszer kidolgozása, amely szervesen és harmonikusan illeszkedik az egységes és átfogó utánpótlás-	

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

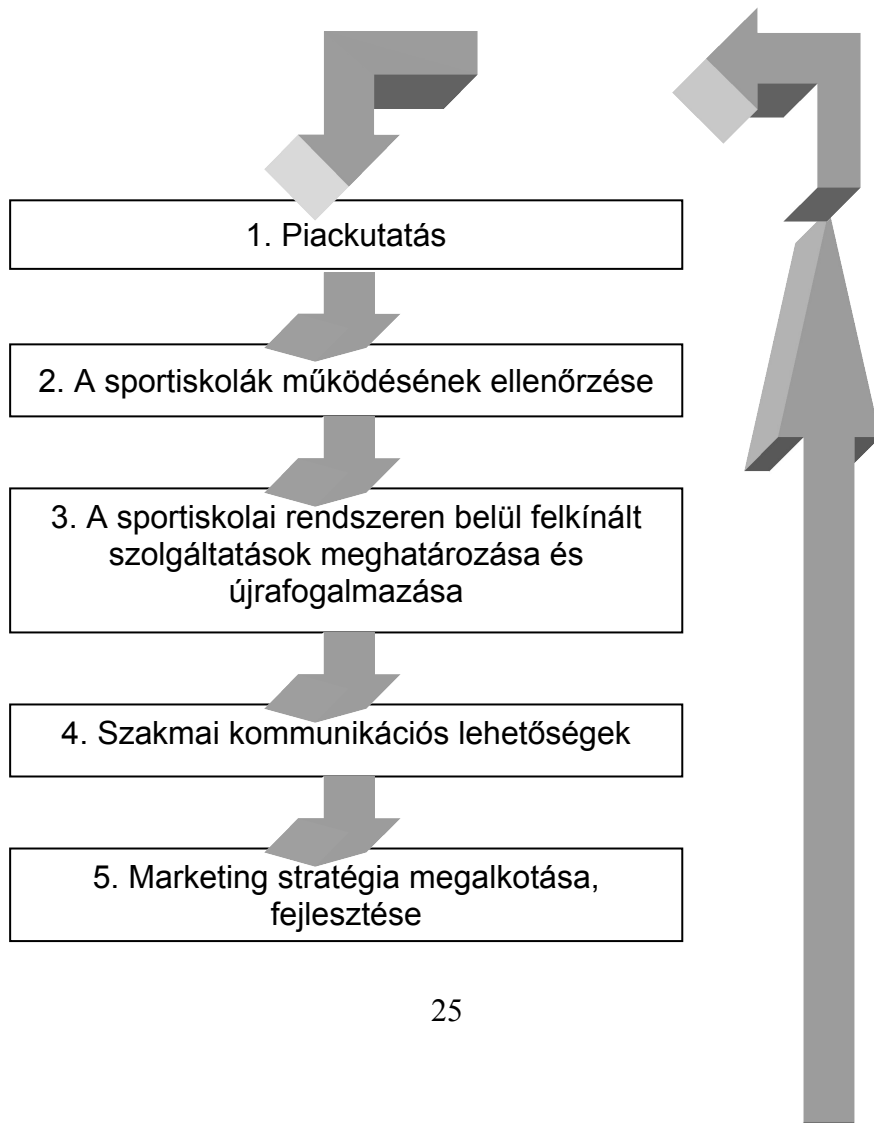
	nevelés rendszerébe, annak fejlesztési törekvéseibe.	
Mikor?	A koncepció kidolgozása – a folyamatos megrendelői módosítások következtében – már több mint három éve tart. A mostani igényeket ismerve az elképzelés teljes szakmai tervezete – beleértve az akkreditált közoktatási típusú sportiskolai kerettantervet és annak felmenő rendszerben történő indítását is – még közel két évet vesz igénybe. (Ebben nincs benne az egyesületi típusú sportiskolák ügyének rendezése.)	
Ki?	A nemzeti Sporthivatal szakmapolitikai irányelveinek betartásával a Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet, illetve a sportiskolai rendszerbe folyamatosan innovációs szerepben bekapcsolódó intézmények (pl.: Csanádi iskola, KSI, módszertani központok stb.).	
Hogyan?	Elsősorban a jogi és a pénzügyi szabályozás kereteinek biztosítása, továbbá a szakmai jellegű (sporttudományi és pedagógiai) tanácsadás, koordináció, kutatás, fejlesztés, ellenőrzés-értékelés, képviselő stb.	
Milyen eszközökkel?	Elsősorban a politikai akarat megnyerése, és ennek következtében a jogi és pénzügyi keretek biztosítása lenne a legnagyobb segítség.	

- **Marketing-menedzsment**

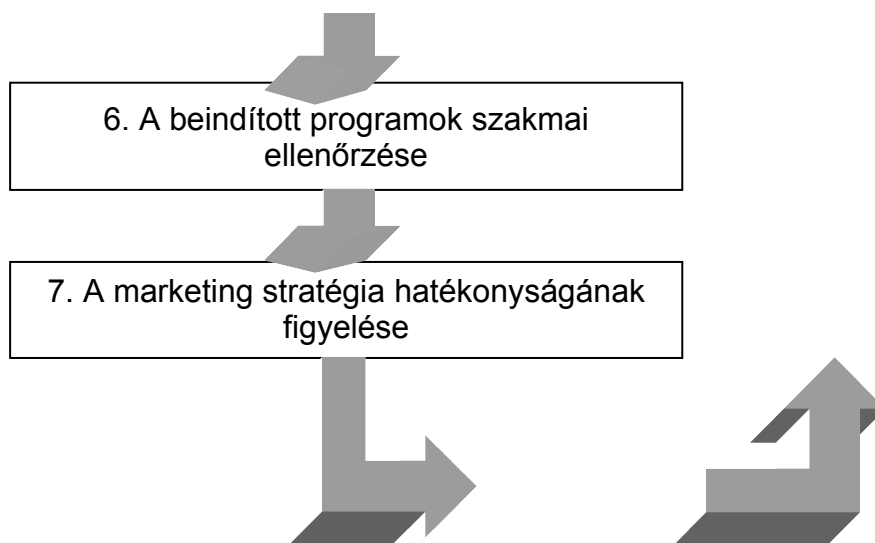
SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

A marketing olyan vezetési eljárás, amely magába foglalja annak a gondosan kialakított programnak – jelen esetben az új típusú sportiskolai rendszer koncepciójának – az elemzését, tervezését, végrehajtását és ellenőrzését, amellyel a piacon (konkrétan a sport és a közoktatás rendszerében) a megfelelő célcsoporttal (a sportegyesületekkel és a közoktatási intézményekkel) a szándékosan előidézett önkéntes értékcsere keresztül elérjük a megfogalmazott célt (az új típusú sportiskolai rendszer kiépülését és működését).

A sportiskolai rendszerre vonatkoztatott marketing terv elkészítése, nagymértékben hozzájárulhat a rendszer minél hamarabb történő felállításához és minél hatékonyabb működtetéséhez. A marketing terv készítésének menetét az alábbi ábra teszi szemléletessé.

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

A marketing terv készítési menetének egyes elemeit értelmezve és vizsgálva megállapítható, hogy a sportiskolai rendszer marketing tervének megvalósításához már nagyon sok részletet kidolgoztunk, de a marketing tervezés folyamata szempontjából nem gondoltunk még végig minden feladatot és teendőt.

Nézzük meg a marketing folyamat egyes elemeit, és feleltessük meg a sportiskolai rendszer kidolgozása során készített anyagokkal:

- 1. piackutatás – a piackutatás kapcsán következetes információgyűjtést és elemzést végeztünk, ami alapján a partnerek (iskolák, sportegyesületek, szakmai szervezetek stb.) igényeit ismerjük, és folyamatosan nyomon követjük, annak érdekében, hogy szükségleteiket kielégítsük.
- 2. a sportiskolák működésének ellenőrzése – ezt a lépést az ellenőrzés helyett, szakmai látogatásokkal és személyes konzultációkkal pótoltuk, hiszen ellenőrzési jogkörünk – egyelőre – nincs.
- 3. a sportiskolai rendszeren belül felkínált szolgáltatások meghatározása és újrafogalmazása – az nem más, mint az új típusú sportiskolai rendszer koncepciójának megfogalmazása, folyamatos fejlesztése és szakmai fórumokon történő megmérettetése. (A kidolgozás megtörtént, de szélesebb körben kellene lefolytatni a szakmai egyeztetéseket, vitákat.)
- 4. szakmai kommunikációs lehetőségek – a szakmai kommunikációt a koncepció kidolgozására kapott felkéréstől kezdődően folyamatosan végezzük, ennek ellenére, ahogy az előző pontban is megfogalmaztuk, még sokkal szélesebb körben kellene ezt lefolytatnunk.
- 5. a marketing stratégia megalkotása, fejlesztése – ez az a hiányzó láncszem, amelynek kidolgozására eddig nem került sor, igaz, ennek némileg akadálya volt az elmúlt három évben többször is bekövetkezett, megrendelői módosítás is.
- 6. a beindított programok szakmai ellenőrzése – egyelőre ez az elem sem működik, hiszen még nem indult el egyetlen egy olyan szakmai programunk sem, amit ennek megfelelően ellenőrizni lehetne. (Egyik ilyen elem lesz a sportiskolai kerettantervet alkalmazó megyei közoktatási típusú sportiskolai módszertani központok működése.)

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

- 7. a marketing stratégia hatékonyságának figyelése – mivel még nem készítettük el ezt a marketing stratégiát, így nem is tudjuk egyelőre megfigyelni és elemezni ennek hatékonyságát. (Természetesen a cél az, hogy ezt a tervet elkészítsük, ehhez viszont kiszámíthatók sportkormányzati irányelvek kellene.)

A marketing stratégia fejlesztését segíti az alábbi termék – piac mátrix is. Ez az ábra megmutatja, hogy melyek a fejlesztés főbb irányai.

		<ul style="list-style-type: none">• A sportiskolai módszertani központok körének bővítése• A sportiskolai kerettantervet alkalmazó iskolák rendszerének menedzselése
--	--	---

III. A SPORTISKOLAI RENDSZER MEGOLDANDÓ PROBLÉMÁI, MEGVÁLASZOLANDÓ KÉRDÉSEI ÉS LEHETSÉGES JÖVŐKÉPEI

Ebben a fejezetben, a sportiskolai rendszer lehetséges jövőképeinek felvázolása előtt, néhány, a sport világát mint társadalmi alrendszert érintő kérdést és problémát is felvetünk. Természetesen nem gondoljuk azt, hogy a következőkben megfogalmazott gondolatok csak nekünk juthatnak eszünkbe. A sportkormányzat által elkészített sportstratégia sok olyan problémát és megoldási irányt fogalmaz meg, amit mi is szóvá teszünk. Mindezek ellenére nem tartjuk feleslegesnek – még egy ilyen dolgozatban sem – újra megfogalmazni azokat a gondolatokat, problémákat és anomáliákat, amelyek miatt a sport világában közreműködők és érintettek nap mint nap érzik a rendszer működésének zavarait.

1. A sport(világa) mint társadalmi alrendszer

A sport ugyan olyan része az egyetemes emberi kultúrának, mint a művészetek vagy a tudomány stb. Ennek ellenére sem a társadalom, sem annak intézményrendszere (beleértve az iskolarendszert is) nem kezeli „egyenlő félként” a testnevelést és a sportot. Ennek okaira nem kívánunk itt kitérni, ahogy e megállapítást sem kívánjuk egyéb állításokkal igazolni, mert sajnos a megállapítás, ténykérdés.

Ahogy nem azonos rangú a testnevelés és sport a kultúra más alkotó, tényező elemeivel, ugyan úgy a társadalmi alrendszerek között is a mostohatestvér szerepét kénytelen elfogadni és betölteni. Miért nem kezeli a társadalom úgy ezt a területet, mint más alrendszereket, mint a politikát, mint a jogot, mint a gazdaság világát stb.? A kérdést nem kell, de ép ésszel nem is lehet megválaszolni. Egy bizonyos, a sportvilágában alkotó módos résztvevő és egyéb módon közreműködő minden érintettnek célszerű lenne ezen elgondolkodni, ahogy azon is, hogy ő maga, a saját területén, mit tehetne annak érdekében, hogy szép lassan ez a „kép” (felfogás) megváltozzon.

Sajnos az is tényként állapítható meg, hogy a sport világát mint társadalmi alrendszert, nagyon kevesen képesek rendszerszerűen megközelíteni. Sajnos ez a megállapítás nem csak erre a társadalmi alrendszerre igaz, hanem többre is. Legmarkánsabban az egészségügyet és az oktatást érzékeljük. A lényeg az lenne, hogy számba kellene venni első lépésként azt, hogy melyek a sport világának legalapvetőbb rendszerelemei. Megpróbálunk néhányat felsorolni: a sport értékvilága, teleologikuma, valósága, jogi szabályozása, gazdasági feltételrendszere,

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

intézményrendszere, cselekvő alanyai, tevékenységei, szakemberképzése és – továbbképzése, tér és idő viszonyai, teljesítménye stb. A felsorolás alapján – ami közel sem teljes – el kellene gondolkodni, hogy amikor egy-egy elképzelést vagy fejlesztési irányt megfogalmazzunk, akkor csakugyan számba vették-e ezen elemek legalább egy részét. Vagy csak ad-hoc jellegű ötletelésről van szó?

Az előbbi gondolatmenetet egy konkrét példán keresztül, amit az oktatás világából veszünk, próbáljuk még érzékletesebbé tenni. Két évvel ezelőtt az oktatási kormányzat – az Európai Unió nyomására – megfogalmazta a kompetencia alapú nevelés-oktatás-képzés fontosságát. Ez azt jelenti, hogy a tanulóknak az ismeretek elsőbbsége helyett inkább alapképességeket kellene elsajátítaniuk, mint például az olvasás-szövegértés vagy matematikai gondolkodás vagy idegen nyelvi alapkommunikáció vagy info-kommunikációs technológiák vagy életvezetési ismeretek vagy pálya- és életpálya-építési technikák stb. A programot meghirdették, sok közoktatási intézmény pályázott is rá, és elég lassan, de el is indult a program. A program irányítói sok mindenre odafigyelte, például gondoltak a tárgyi és informatikai eszközfejlesztési szükségletekre, gondoltak a pedagógusok továbbképzésére, gondoltak a megfelelő tevékenységet képező és differenciálpedagógiai eljárásokhoz alkalmazható taneszközök fejlesztésére stb, de a rendszer még sem működik kellő hatékonysággal. Miért? A válasz, sajnos nagyon egyszerű. Nem gondoltak minden rendszeres elemet végig. Senki nem gondolt arra, hogy ez a pedagógiai felfogásmód valójában egy paradigmaváltás, amit megváltoztatni a legnehezebb, akár több nemzedék kérdése is lehet. De nem gondoltak arra sem, hogy ameddig a jelenlegi pedagógusképzésnek köze sincs a képességfejlesztéshez és a kompetencia alapú neveléshez-oktatáshoz, addig „újratermelődik” az a szakemberréteg, aki szintén nem tud semmit a dologról. És nem gondolták végig azt sem, hogy a közoktatási intézmények infrastruktúrája és annak fejlesztése alkalmas-e erre a pedagógiai eljárás módra, a felvételi rendszerekről pedig már ne is beszéljünk.

Úgy gondoljuk, hogy a példán keresztül világossá vált, hogy az elindított – és legtöbbször jó szándékú – törekvések és újítások kimenetele legtöbb esetben miért kétséges vagy miért prognosztizálható a reformtörekvés bukása. Megállapítható, hogy egy tudatosabb, rendszerszemléletű stratégiaalkotási folyamat segítségével, sokkal nagyobb eredményeket lehetne elérni.

2. Az utánpótlás-nevelés rendszerszemléletű megközelítése

Ahogy az előző részben említettük, a sportvilágában is fontos lenne a rendszerszemléletű felfogás. Ez a kijelentés vagy óhaj viszont nem csak az egész sport rendszerére igaz, hanem annak egy-egy jól elkülöníthető alrendszerére is. Ilyen alrendszer a sporton belül az utánpótlás-nevelés is.

Az utánpótlás-nevelés alrendszerén belül több program létezik, ilyen például a Héraklész program vagy a Sport XXI. program vagy a sportiskolai rendszer is. Természetesen számtalan más, utánpótlás-neveléshez köthető rendszeres elem is van

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

még. A Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet munkatársai, a NUPI megalapítása óta – sőt nagyon sokan még sokkal korábbi időtől - azon dolgoznak, hogy rendszerszerűen álljon össze az utánpótlás-nevelés. A problémákat szerintünk nem kell sorolni, mert azokat mindenki tudja.

Konkretizálva sportiskolai rendszerre a problémát, mindaddig nem fogunk tudni teljesen komplex sportiskolai rendszert kimunkálni, beindítani és folyamatosan fejleszteni, ameddig nincs hosszú távú konszenzus mind a politika, mind a szakmapolitika, mind a szakma tekintetében arról, hogy mit is akarunk a sportiskolai rendszerrel. A létrejött közös akarathoz pedig, hozzá kellene rendelni a forrásokat is, még hozzá hosszú távra.

A sportiskolai rendszer – rendszerszemléletű megközelítése – nem csak azt jelenti, hogy milyen intézményi formációkban és hol működjön valamiféle sportiskola, hanem azt is, hogy ehhez milyen infrastruktúrafejlesztési elképzeléseket lehet kapcsolni, vagy minként oldhatók meg a sportszakember-képzés és -továbbképzés problémái, vagy milyen módszerekkel és eszközökkel lehet támogatni a sportoló gyerekekhez és fiatalokhoz jobban adaptálható differenciálpedagógiai eljárásmodokat, vagy hogyan lehet összeegyeztetni a már létező és valahogy működő versenyrendszert az új intézménytípusokkal stb.

3. Az új típusú sportiskolai rendszer víziója

Az új típusú sportiskolai rendszernek – véleményünk szerint – nagyon sokszínűnek kellene lennie, ahogy már jelenleg is az. Nem is ezzel van a baj, hanem a szabályozatlansággal, a koncepciótlansággal és a forráshiánnyal. A sokszínűséget az 1.3. fejezetben található ábra is érzékelteti, habár az még nem is tartalmaz minden lehetséges formációt és elemet.

Az alábbiakban vegyük számba a sportiskolai rendszer elemeit:

Intézménytípusok (közoktatási):

- Sportorientáltságú óvoda
- Sportorientáltságú általános iskola
- Sportorientáltságú szakiskola
- Sportorientáltságú szakközépiskola
- Sportorientáltságú gimnázium
- Sportorientáltságú diákotthon és kollégium
- Sportorientáltságú gyógypedagógiai és konduktív pedagógiai intézmény
- Sportorientáltságú szabadidősport-egyesület
- Emelt szintű testnevelési programot alkalmazó általános iskola
- Emelt szintű testnevelési programot alkalmazó szakiskola
- Emelt szintű testnevelési programot alkalmazó szakközépiskola
- Emelt szintű testnevelési programot alkalmazó gimnázium

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

- Emelt szintű testnevelési programot alkalmazó gyógypedagógiai és konduktív pedagógiai intézmény
- Éltsportolói osztályokat indító általános iskola
- Éltsportolói osztályokat indító szakiskola
- Éltsportolói osztályokat indító szakközépiskola
- Éltsportolói osztályokat indító gimnázium
- Éltsportolói osztályokat indító gyógypedagógiai és konduktív pedagógiai intézmény
- Éltsportolói csoportokat indító diákotthon és kollégium
- Közoktatási típusú sportiskolai kerettantervet alkalmazó általános iskola
- Közoktatási típusú sportiskolai kerettantervet alkalmazó szakiskola
- Közoktatási típusú sportiskolai kerettantervet alkalmazó szakközépiskola
- Közoktatási típusú sportiskolai kerettantervet alkalmazó gimnázium
- Közoktatási típusú sportiskolai kerettantervet alkalmazó gyógypedagógiai és konduktív pedagógiai intézmény
- Közoktatási típusú sportiskolai módszertani központként működő általános iskola
- Közoktatási típusú sportiskolai módszertani központként működő szakiskola
- Közoktatási típusú sportiskolai módszertani központként működő szakközépiskola
- Közoktatási típusú sportiskolai módszertani központként működő gimnázium
- Közoktatási típusú sportiskolai módszertani központként működő gyógypedagógiai és konduktív pedagógiai intézmény
- Közoktatási típusú sportiskolai módszertani központként működő diákotthon és kollégium
- Alapfokú sportoktatás intézmény
- Sportszakközép-iskola
- Országos Sportiskolai Központ

Intézménytípusok (nem közoktatási vagy egyesületi):

- Sportszervezetek által működtetett sportiskolák
- Központi költségvetési szervek által működtetett sportiskolák
- Költségvetési szervek által működtetett sportiskolák
- Önkormányzatok által működtetett sportiskolák
- Gazdasági társaságok által működtetett sportiskolák
- Közhasznú társaságok által működtetett sportiskolák
- Egyesületek által működtetett sportiskolák
- Magán személy által működtetett sportiskolák

Egyéb rendszeralkotó intézmények és elemek (alakító tényezők):

- Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet
- Csanádi Árpád Általános Iskola és Gimnázium
- Központi Sport- és Ifjúsági Sportegyesület
- Országos Sportiskolai Központ
- Sportági szakszövetségek
- Közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv
- Nem közoktatási típusú sportiskolai (sportági) tanterv

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

- A sportiskolai rendszer sportpedagógiai koncepcióján alapuló sportszakember- és pedagógus-továbbképzési programok
- A sportiskolai rendszer sportpszichológiai koncepcióján alapuló sportszakember- és pedagógus-továbbképzési programok
- A sportiskola rendszer működését segítő szakértői és szaktanácsadó hálózat
- A sportiskolákban alkalmazható ellenőrzési és értékelési rendszer (tantárgyanként, sportáganként)
- A sportiskolai rendszer jogi szabályozása
- A sportiskolai rendszer finanszírozása
- A sportiskola rendszer elméleti háttere (kutatás, fejlesztés)
- A sportiskolai rendszer szakemberképzési rendszere
- A sportiskolai rendszer intézményrendszere
- A sportiskolai rendszer versenyrendszere
- A sportiskolai rendszer szakmai érdekképviselője

4. A közoktatási típusú sportiskolák fejlesztési módozatai

Az előző fejezetben felsorolt sportiskolai formációk és sportiskolai rendszerelemek közül nem kell mindegyikkel kiemelten foglalkoznunk. Sőt, van olyan intézménytípus (sportorientáltságú közoktatási típusú sportiskolák köre), amire nem is kell különösebben gondot fordítanunk, mivel az utánpótlás-nevelés szempontjából potenciálja, nem bizonyított.

Nézzük meg a közoktatási típusú sportiskolák intézménytípusait, a hozzájuk rendelhető stratégiai célmegfogalmazásokat és feladatokat a következő összesítő táblázat alapján:

KÖZOKTATÁSI TÍPUSÚ SPORTISKOLÁK INTÉZMÉNYTÍPUSAI		
Intézménytípus	Stratégiai cél	Feladatok
Sportorientáltságú sportiskolák	Adatbázis létrehozása, ami alapján, szükség esetén kapcsolatfelvételt tudunk kezdeményezni	<ul style="list-style-type: none"> • Adatbázis létrehozása • Figyelemmel kísérés technikáinak kidolgozása • „Nyomon követés”
Emelt szintű testnevelési programmal dolgozó sportiskolák	Mind a jogi, mind a tartalmi szabályozók felülvizsgálatának kezdeményezése, új keretek kidolgozásában való közreműködés, együttműködés az OM-mel	<ul style="list-style-type: none"> • A képzés jogi szabályozásának átdolgozásában történő közreműködés • A tantervi célok, tartalmak és követelmények átdolgozásában való közreműködés • Az adatbázisunk pontosítása, előbb kapcsolat kialakítása a NUPI és az

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

		érintett iskolák között
Élsportolói osztályokat indító sportiskolák	Az élsportolói osztályokat indító iskolákra vonatkozó speciális jogi, tartalmi és iskolaszervezési szabályozás megalkotásában való közreműködés, az intézménytípus legitimáltatása az oktatás kormányzattal	<ul style="list-style-type: none"> • A jogi szabályozásban történő közreműködés • A tartalmi szabályozók megalkotásában való közreműködés • A speciális iskolaszervezési és munkahelyszervezési kérdések tisztázása az OM-mel, a megállapodás szakmai ajánlás formájában történő megfogalmazása
Módszertani központokként működő sportiskolák	Megyénként legalább egy (a fővárosban minimum öt) intézmény vagy intézménypár felállítása, működésük jogi és tartalmi szabályrendszerének kidolgozása és elfogadtatása a sport- és az oktatás kormányzattal	<ul style="list-style-type: none"> • A pályázati után már bekapcsolódott módszertani központok munkájának elindítása, folyamatos segítése élő kapcsolattartás formájában • A még hiányzó intézmények – újabb pályázati úton történő – beemelése a rendszerbe • A módszertani központok feladatkörének és szakmai programjának (pedagógiai és sporttudományi) összeállítása az érintett intézményekkel együttműködve • A szakmai anyag jogi formában történő elfogadtatása és a rendszer hosszú távon történő feltételrendszerének garantáltatása a sport- és az oktatási kormányzattal
Sportiskolai kerettantervet alkalmazó sportiskolák	A közoktatás típusú kerettanterv – pályázati úton történő – kidolgoztatása, akkreditáltatása, szakmai beajánlása az élsportolói és módszertani központi formációban működő iskolák számára is	<ul style="list-style-type: none"> • A kerettanterv kidolgozásának szakmai felügyeletének biztosítása • A kerettanterv akkreditáltatása • A kerettanterv alkalmazási feltételrendszerének kidolgozása, jogi legitimáltatása az OM-mel és a sportkormányzattal • A közoktatási típusú sportiskola kerettantervet alkalmazó iskolák

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

		adatbázisának létrehozása, velük szakmai együttműködés kialakítása
Alapfokú sportoktatási intézmény (ASI)	Az ASI szakmai koncepciójának elfogadtatása a sport- és az oktatási kormányzattal, beindításának – első lépésként legalább modellintézményi szinten – jogi, pénzügyi és tartalmi formában történő legitímáltatása	<ul style="list-style-type: none"> • Az ASI-koncepció akkreditációs menetének kidolgozása • A sportági tantervek sportági szakszövetségek által történő ajánlata • A modellintézmény létrehozási és indítási feltételrendszerének biztosítása • A rendszer továbbfejlesztési és terjesztési stratégiájának kidolgozása
Sportszakközép-iskola	A sportszakközép-iskola szakmai koncepciójának elfogadtatása a sport- és az oktatási kormányzattal, legalább modellintézményben történő kipróbálási lehetőségének biztosítása	<ul style="list-style-type: none"> • A sportszakközép-iskola szakmai koncepciójának kiegészítése és pontosítása • A képzésben felkínált szakmák szakmai képesítési követelményrendszerének kidolgozása • E speciális képzési forma jogi, pénzügyi és tartalmi szabályozásának legitímáltatása • Modellintézménynek alkalmas középiskola felkutatás, velük szakmai együttműködés kialakítása
Országos Sportiskolai Központ (OSIK)	A Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet által szakmailag irányított – esetleg a megfelelő pénzügyi garanciák esetén fenntartott – országos hatáskörű sportiskolai centrum és módszertani központ megalapítása, amely magába foglalna egy 13 évfolyamos, szakképzésre is alkalmas iskolát, egy ASI-formációban működő sportegyesületet és egy kollégiumot	<ul style="list-style-type: none"> • Az Országos Sportiskolai Központ szakmai koncepciójának kidolgozása • Az OSIK tervezetének elfogadtatása a sportkormányzattal • Az OSIK jogi, pénzügyi és szakmai (pedagógiai, sportpedagógiai, sporttudományi) legitímáltatása • Az OSIK megalapítása és működtetése

A fenti táblázatból kiderül, hogy a sportiskolák közoktatási típusú formációi már jelenleg is tartalmaznak nyilvánvaló és rejtett tartalékokat az utánpótlás-nevelés számára, de lehetőségeik határaitól még messze elmaradnak. A felvázolt új

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

formációk (sportiskolai kerettantervet alkalmazó iskolák, módszertani központként működő iskolák, alapfokú sportoktatási intézmény, sportszakközép-iskola, Országos Sportiskolai Központ) csak erősíthetik a sportiskolai rendszert, ami egyben az utánpótlás-nevelés rendszerének hatékonyabb működését is eredményezheti. Ez a fejlődési folyamat a sport mint társadalmi alrendszer szakmai erősödéséhez vezethet.

5. A nem közoktatási típusú sportiskolai formációk megújítási irányai

Az egyesületi, illetve pontosabb megjelöléssel nem közoktatási típusú sportiskolák egységes fejlesztési rendszerbe történő foglalása – a jelenlegi helyzetben – szinte kilátástalan feladatnak látszik. Ennek okait, az anyag első fejezetében, részletesen taglaltuk. A felvázolt borús kép ellenére kísérletet teszünk a nem közoktatási jellegű sportiskolai formációk fejlesztési lehetőségeinek megfogalmazására társadalmi, jogi, gazdasági és szakmai szempontok figyelembevételével.

A jelenlegi – eléggé siralmas – helyzetből történő kimozdulás lehetőségét egy „négydimenziós” szempontrendszer mentén vázolnánk fel. E négy dimenzió: a társadalmi, a jogi, a gazdasági és a szakmai (sporttudományi és pedagógiai), végiggondolásával stratégiai célokat és hozzájuk rendelhető feladatokat fogalmazunk meg. Azért ezt a módszert választjuk – ellentétben a közoktatási típusú formációknál alkalmazott intézménytípusonként fejlesztési irányok konkrét megfogalmazásával szemben –, mert az ún. egyesületi (nem közoktatási) típusú sportiskolák „intézményrendszere”, ha egyáltalán van ilyen, valójában teljesen átláthatatlan, és egyelőre szinte meghatározhatatlan is.

TÁRSADALMI ASPEKTUS		
Megfogalmazható problémák	Stratégiai célok	Feladatok
A magyar lakosság nagy többsége sem az egyéni, sem a szervezett formájú sportolást nem tekinti életforma-tényezőnek, így az utánpótlás korú gyerekek és fiatalok családi szocializációjában is háttérbe szorul az egészségtudatos életforma kialakítása, közte a rendszeres, akár	Állami (össztársadalmi) szinten ösztönözni kellene a helyileg szervezett sportolási lehetőségeket, köztük a szervezett utánpótlás-nevelés különböző, nem közoktatási típusú formációit is.	

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

versenyszerű testmozgás is.		
-----------------------------	--	--

JOGI ASPEKTUS		
Megfogalmazható problémák	Stratégiai célok	Feladatok
<p>A sporton belül az utánpótlás-nevelés nem kiemelt, kötelező állami (önkormányzati) feladat, ezért az egyes települési önkormányzatok rendkívül eltérően viszonyulnak a kérdéshez, így az, hogy ki, hol él, meghatározó szerepű lehet a sportutánpótlásba történő bekapcsolódásának szempontjából.</p>	<p>Jogi keretek formájában előírni a települési önkormányzatok számára, hogy milyen százalékos arányban biztosítsanak forrást az utánpótlás-nevelés szervett módon történő működtetéséhez</p>	

GAZDASÁGI ASPEKTUS		
Megfogalmazható problémák	Stratégiai célok	Feladatok
<p>A sport, mivel társadalmi önszerveződés eredménye, nem számíthat állami támogatásra, ami rendben is van egy piacgazdasági alapokon nyugvó társadalomban, de a sportutánpótlás az elsősorban (egészség)nevelési kérdés kellene, hogy legyen, ennek ellenére az állam kibújik a támogatási felelősség alól.</p>	<p>Állami, kötött felhasználású egészségnevelési (0-18 éves korig) és utánpótlás-nevelési (6-18 éves korig) normatívák megállapítása, és eljuttatása a helyi önkormányzatokhoz</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A kötött felhasználású állami normatívák rendszerének és finanszírozhatóságának felvázolása • A normatívák felhasználási módjainak kidolgozása

SZAKMAI (SPORTTUDOMÁNYI ÉS PEDAGÓGIAI) ASPEKTUS
--

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

Megfogalmazható problémák	Stratégiai célok	Feladatok
<p>Az utánpótlás-nevelés sporttudományi és pedagógiai kidolgozottsága és alkalmazása – a központi programokat (Héraklész, Sport XXI., sportiskolai rendszer) leszámítva – teljesen esetleges.</p>	<p>Az egységes és átfogó utánpótlás-nevelés rendszerének olyan elemekkel történő kiegészítése és bővítése, amelyek nem csak közvetlenül, de közvetetten is kapcsolódnak a központi programokhoz</p>	

A fenti négy aspektus minden elemét lehetne még bővíteni vagy akár pontosítani is, de itt egyelőre az általunk legfontosabbnak tartott egy-egy problémát vagy inkább problémaegyüttest emeltük ki. Nem szűkítettük le a gondolatainkat csak a sportiskolára, hanem komplexebben szemléltük a valóságot, és bővítettük a problémamegfogalmazásunkat az utánpótlás-nevelés és sport mint társadalmi alrendszer megfelelő kapcsolódási pontjaival is. Problémaként fogalmazhatjuk meg, de egyelőre, nem tudunk a stratégiai célokhoz feladatokat rendelni három aspektus esetében (társadalmi, jogi, szakmai), ehhez további vizsgálódásra van szükségünk, koncentrálna a nem közoktatási (egyesület) típusú formációkra.

Talán nehezen rajzolódik ki a fenti gondolatok alapján a nem közoktatási típusú sportiskolák léte és szerepe az utánpótlás-nevelésben, konkrétan a sportiskolai rendszerben, ezért külön kihangsúlyozzuk a legfontosabb megállapításainkat:

- A nem közoktatási típusú sportiskolai formációknak rendkívül nagy és fontos szerepük van a hazai utánpótlás-nevelésben. Igazából az utánpótláskorú fiatalok sportági felkészítését és fejlesztését ezek a műhelyek valósítják meg.
- Az aspektusok elemzése során felvetett gondolatokat azért fogalmaztuk meg, mert nem látjuk biztosítottak ezen szervezetek (intézmények) hosszú távú, biztonságos működését.
- A megfogalmazott utánpótlás-nevelési normatíva bevezetésének szükségessége – véleményünk szerint – nehezen vitatható. E normatíva felhasználására a helyi önkormányzatoknak többféle megoldási lehetősége lenne.
 - Létrehozhatna és fenntarthatna – akár maga az önkormányzat is – olyan szervezetet (intézményt), amelyik ellátja az utánpótlás-neveléssel kapcsolatos feladatokat.
 - **Az is egy lehetőség – és ez sokkal valószínűbb –, hogy az önkormányzat inkább megbíz egy vagy több olyan sportszervezetet e feladat elvégzésével, ahol megvannak ennek a megfelelő feltételei (szakmai, infrastrukturális, tárgyi stb.). Ebben a formában valószínűleg megvalósulna az ún. egyesületi (vagy nem közoktatási) típusú**

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

sportiskolai formációk utánpótlás-neveléssel kapcsolatos normatíva-szerű támogatása.

- **Az alapfokú sportoktatási intézmények (ASI) koncepciója – hosszabb távon szintén – megoldást jelenthetnének, ezen sportszervezetek számára is.**
 - **Átmeneti megoldást jelenthetne – egy esetleges fentebb vázolt állami fejkvótarendszerű támogatási forma legitimálásáig –, ha a sportkormányzat, megfelelő statisztikai és szakmai paraméterek alapján, normatív módon támogatná ezeket a sportiskolai formációkat.**
 - **A nem közoktatási típusú sportiskolai formációk**
 - a sportszervezetek által működtetett sportiskolák,
 - a központi költségvetési szervek által működtetett sportiskolák,
 - a költségvetési szervek által működtetett sportiskolák,
 - az önkormányzatok által működtetett sportiskolák,
 - a gazdasági társaságok által működtetett sportiskolák,
 - a közhasznú társaságok által működtetett sportiskolák,
 - az egyesületek által működtetett sportiskolák és
 - a magán személy által működtetett sportiskolák
- számbavétele egy korábbi felsorolásban már megtörtént. Ennek ellenére itt újból hangsúlyozzuk: az ún. egyesületi típusú sportiskoláknak nevezett megoldási formák (szervezetei, intézményei) nem pontosíthatóak olyan mértékben, mint, ahogy ezt megtettük a közoktatás típusú sportiskolák esetében. Ennek oka, hogy ezek a formációk nem egységesen szabályozott keretek között működnek, igaz ez a jogi normákra, a gazdálkodási módozatokra, a szervezeti formákra, szakmai elvárásokra stb. Ez a fajta sokszínűség az erénye, de egyben a gyengéje is ezeknek a sportiskoláknak.

6. A sportiskolai rendszer egyéb rendszeralkotó és alakító tényezőinek szereplehetőségei

A sportiskolai rendszer egyéb rendszeralkotó és alakító elemeit nem elemezzük ebben a munkában, mindössze annyit tartunk fontosnak, hogy pontosítjuk, melyik működik (így már van valamiféle hatása), melyik létezik (de szerepe nem befolyásolja egyelőre a rendszert) és melyik az, amelyik még nem is létezik.

Működő rendszerelemek:

- Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet
- Csanádi Árpád Általános Iskola és Gimnázium
- Központi Sport- és Ifjúsági Sportegyesület
- Sportági szakszövetségek

Létező, de egyelőre nem működő rendszerelemek:

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

- Nem közoktatási típusú sportiskolai (sportági) tantervek
- A sportiskolai rendszer intézményrendszere
- A sportiskolákban alkalmazható ellenőrzési és értékelési rendszer a közismereti tantárgyakra vonatkozóan
- A sportiskolákban alkalmazható ellenőrzési és értékelési rendszer az egyes sportágra vonatkozóan
- A sportiskolai rendszer szakmai érdekképviselője

Nem létező rendszerelemek:

- Országos Sportiskolai Központ
- Közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv
- A sportiskolai rendszer sportpedagógiai koncepcióján alapuló sportszakember- és pedagógus-továbbképzési programok
- A sportiskolai rendszer sportpszichológiai koncepcióján alapuló sportszakember- és pedagógus-továbbképzési programok
- A sportiskola rendszer működését segítő szakértői és szaktanácsadó hálózat
- A sportiskolai rendszer jogi szabályozása
- A sportiskolai rendszer finanszírozása
- A sportiskola rendszer elméleti háttere (kutatás, fejlesztés)
- A sportiskolai rendszer szakemberképzési rendszere
- A sportiskolai rendszer versenyrendszere

Feladatként természetesen megfogalmazható a már létező, de még nem megfelelően működő rendszerelemek hatékonyságának fokozása, és a még nem létező rendszeralkotók kidolgozása vagy létrehozása és működtetése.

IV. SZAKMAI VÉGKÖVETKEZTETÉSEINK ÉS AJÁNLASAINK

A sportiskolai rendszer eddigi történéseit, jelenlegi állapotát és jövőbeni fejlesztési irányait próbáltuk meg bemutatni ebben a tanulmányszerű munkában. Az anyag készítése során újabb és újabb gondolatok, problémák, ötletek fogalmazódtak meg bennünk. A sportiskolai koncepciót nem csak mi alakítjuk, hanem a rendszer már önmagát is formálja. Ennek példája több olyan kezdeményezés, amely a helyi erők elképzeléseinek valamilyen szintű megvalósulásában ölt testet. Ezt a véleményünket csak megerősítették a közoktatási típusú sportiskolai módszertani központokra kiírt pályázatra beérkezett pályamunkák.

2002 óta több – néha egymásnak ellentmondó – megrendelést kapott a NUPI a sportkormányzattól a sportiskolák ügyével kapcsolatban. Az elmúlt három

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

évben számtalan anyagot (konceptiót, ismertetőt, előterjesztést) készítettünk. Volt, amikor úgy éreztük, hogy nem kellő mértékben veszik figyelembe az elkészített anyagainkat, mert az újabb és újabb elvárások néha nem is „találkoztak” egymással. Volt, amikor a sportiskolák ügye felgyorsult, és volt, amikor hosszú hónapokra megtorpant. Az ügy előmenetele – úgy gondoljuk – soha nem rajtunk múltott. Véleményünk szerint a sportiskolai rendszer kérdését nem mindig kezeli kellő hangsúllyal a sportkormányzat, az oktatás kormányzatról, pedig már ne is beszéljünk. Ha az egyes utánpótlás-nevelési programok állami támogatását nézzük – annak ellenére, hogy mindegyik alul finanszírozott – a sportiskolák menedzselése méltatlan helyzetben van. További véleményünk, hogy a NUPI-n belül is sokkal komolyabb erőforrásokat (humán erőforrás, szervezetfejlesztés stb.) kellene a sportiskolai rendszer kiépítésének, működtetésének és folyamatos fejlesztésének szentelni, de természetesen tudjuk, hogy ez nagymértékben függ a központi támogatás formájától és mértékétől is.

A továbbiakban a szakmai végkövetkeztetéseinket és javaslatainkat fogalmazzuk meg felsorolásszerűen:

1. Stratégiai jellegű végkövetkeztetéseink

- **A sportiskolai rendszer, ha nem is rendszerszerűen, de elemeiben még és már működőképes, viszont komoly szakmai menedzselés és pénzügyi befektetés szükséges ahhoz, hogy jelentős szerepet töltsön be az egységes és átfogó utánpótlás-nevelés rendszerében.**
- **A sportorientáltságú közoktatási intézmények – habár a sportiskolai rendszer részeként definiáltuk őket – jelenleg, de a későbbiekben sem fognak jelentősebb szerepet betölteni az utánpótlás-nevelés szempontjából.**
- **Az emelt szintű testnevelési programok szerint dolgozó iskolák működési színvonala nagyon eltérő. Az emelt szintű képzés jogi és tartalmi szabályozása – jelenlegi formájában – nem teszi lehetővé azt, hogy komolyabban lehessen rájuk építeni az utánpótlás-nevelés tekintetében.**
- **Az élsportolói osztályok működtetése jogilag egyelőre szabálytalan, és tartalmi szempontból is sok kívánni valót hagy maga után.**
- **A közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv mihamarabbi kidolgozása és akkreditálása létfontosságú, mivel a módszertani központokként és az élsportolói formációban működő iskolák további működése – több esetben – ezen múlhat. A jelenlegi fejlesztési ütemben esélye sincs annak, hogy a 2005-06-os tanév kezdetén felmenő rendszerben indítani lehessen az e program szerint működő iskolákat. Erre legkorábban, a 2006-07-es tanévben lesz csak lehetőség. Az egy éves csúszás következtében kérdéses, hogy hány iskola marad az ügy elkötelezett híve.**

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

- **A megyei közoktatási típusú sportiskolai módszertani központok körét – újabb pályázat kiírásával – bővíteni szükséges, hiszen két megyében egyáltalán nem működik ilyen intézmény, illetve több megyében egyelőre nem biztosított a közoktatás teljes vertikumán (12 ill. 13 évfolyam) az áthaladás.**
- **A sport is ugyanazokkal a problémákkal küzd, mit más társadalmi alrendszerek, elsősorban a forráshiány okoz gondot. Amennyiben nem változik a 2006-os költségvetési évre kalkulált 20 millió forintos sportiskolai támogatási keret, akkor az egész sportiskolai rendszernek búcsút mondhatunk. Prognosztizálható, hogy a működésüket még el sem kezdő sportiskolai módszertani központok vissza fognak lépni, hiszen várják – a sportkormányzat által megígért – tanulónkénti kb. 30 ezer forintos támogatást az induló tanulócsoportoknál. Az idei évben elindított sportiskolai fejlesztési folyamatokat vizsgálva (módszertani központok, sportiskolai kerettanterv) a következő költségvetési évben minimum 100 millió forintos keret kellene a rendszer továbbfejlesztéséhez.**
- **A hátrányos helyzetű sportoló gyerekek és fiatalok kiugrási és kiugratási lehetősége – egyelőre – véletlenszerű. Az utánpótlás-nevelés rendszerében, de a sportiskolai rendszerben sincs olyan program, ami tudatosan felvállalná ezt az ügyet.**
- **A Csanádi Árpád Általános Iskola és Gimnázium, továbbá a Központi Sport- és ifjúsági Sportegyesület (KSI SE) ügye nem megnyugtató az utánpótlás-nevelés, így a sportiskolai rendszer szempontjából sem. Mind finandális, mind szakmai szerepüket tekintve létbizonytalanság veszi őket körül. A fenntartásuk szükségességének megkérdőjelezése is felmerült. A fenti helyzetet mind emberileg, mind szakmailag nyomasztónak, és az utánpótlás-nevelés szempontjából kifejezetten károsnak tartjuk.**
- **Az utánpótlás-nevelés szempontjából és a sportiskolai rendszert is vizsgálva megállapítható, hogy nem rendelkezünk a fogyatékkal élőkre vonatkozó semmilyen programmal.**
- **A sportiskola fejlesztési terveit megvizsgálva megállapítható, hogy a közoktatási típusú sportiskolai kerettantervet alkalmazó módszertani központokként működő iskolahálózat teljes felfutása esetén kb. 10.000 tanuló lesz ebben az alrendszerben. A tanulónkénti 30.000 forint normatív támogatással számolva, a sportiskolai kerettanterv bevezetésének induló évében – tehát a 2006-07-es tanévben – kb. 40-45 millió, míg nyolc év múlva – a teljes alrendszer kiépülésekor – kb. 300 millió forintba kerülne évente a működés finanszírozása.**

2. Stratégiai jellegű javaslataink

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

- **Az emelt szintű testnevelés jogi és tartalmi szabályozásának teljes felülvizsgálata, az eredmények alapján új szabályozók kidolgozása és elfogadtatása az oktatási kormányzattal.**
- **Teremtsük meg annak jogi és szakmai hátterét, hogy legitim módon és szervesen beépülhessen a közoktatási típusú sportiskola mint egy speciális közoktatási intézménytípus a közoktatás rendszerébe, az átdolgozott emelt szintű testnevelés-tanítási programokkal és a sportiskolai kerettanterv segítségével.**
- **Újabb pályázat kiírása a megyei módszertani központokra, lehetőleg még 2006 tavaszán, hogy az üresen maradt vagy a hiányosan működő területeken is felállhasson a teljes alrendszer, a megyénként legalább egy intézmény vagy intézménypár.**
- **A közoktatási típusú sportiskolai kerettanterv fejlesztési menetének gyorsítása, és akkreditációjának sürgetése. A kerettanterv alkalmazhatóságának csúszása miatt a mostani egy tanévre szóló feladat jellegű támogatás mellett, a 2005-06-os tanévre is ugyan ilyen támogatási forma kialakítása lenne szükséges, de ezt konkrétan a sportiskolai kerettanterv helyi szintű adaptációjának elkészítéséért kapnák az intézmények. A támogatás összege iskolánként legalább a duplája kellene, hogy legyen az ideinek (ez kb. 50 millió forint).**
- **Az előző pontban megjelölt 50 millió túl, még kb. 80 millióra lenne szükség a rendszer továbbfejlesztése érdekében, ezért javasoljuk a minimum kb. 130 millió forintos keret biztosítását a 2006. költségvetési évben a sportiskolai rendszer fejlesztésére.**
- **Javasolunk, az Arany János Tehetséggondozó Program mintájára, kidolgozni egy sporttehetség-gondozó programot a hátrányos helyzetű gyerekek és fiatalok felkarolása érdekében.**
- **Javasoljuk a Csanádi iskola és a KSI szakmai együttműködésének erősítését. Hosszabb távon egy olyan országos hatáskörű intézmény is létre jöhetne, akár egy kollégiummal karöltve (pl.: Országos Sportiskolai Központ), amely a NUPI bázisintézményeként a sportiskolai rendszer módszertani modellintézménye lehetne.**
- **A fogyatékkal élőkre vonatkozó utánpótlás-nevelési program kidolgozása, benne a sportiskolai rendszer szerepének megfogalmazása.**
- **Teremtsük meg annak lehetőségét, hogy valamilyen formában megjelenjen a sportiskolai kerettantervet alkalmazó élsportolói osztályokat indító vagy módszertani központként működő közoktatási intézmények „normatívszerű” vagy feladatjellegű finanszírozása, egyelőre kísérletként, a sportköltségvetés terhére. Majd a későbbiekben biztosítsák a sportiskolai kerettantervet alkalmazó élsportolói osztályokat indító közoktatási intézmények számára – az oktatási tárca keretéből – az ún. sportiskola kiegészítő normatívát.**
- **Építsük ki a sportiskolai rendszer kapcsolódási pontjait a már működő utánpótlás-nevelési programjainkkal (Héraklész program, Sport XXI. program).**

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

3. Operatív jellegű javaslataink

- A sportiskolai rendszerrel kapcsolatos ideai fejlesztések, legalább ugyan ilyen színvonalú továbbviteléhez (fejlesztéséhez) a 2006. költségvetési évben, a következő feladatokat kellene elvégezni, és ehhez a következő minimális pénzügyi forrásokra lenne szükség:

Stratégiai cél	Szükséges pénzügyi forrás	Végrehajtandó feladat(ok)
A megyei módszertani központok hálózatának teljes kiépítése.	13 x 500.000 6.500.000	Újabb pályázati kiírás 2006 tavaszán, annak érdekében, hogy minden megyében legyen olyan iskola vagy iskolapár, ahol biztosított a tanulók 12 (ill. 13) évfolyamos fejlesztése.
A megyei módszertani központok felkészítése sportiskolai kerettanterv indítására.	48 x 2.000.000 Ft. 96.000.000	Az iskolák helyi pedagógiai programjainak átdolgozása és legitimáltatása a fenntartóval.
A megyei módszertani központokkal kapcsolatos adatbázis kiépítése	20 x 10.000 Ft. csak úti költségekre 200.000	Az iskolák szakmai jellegű meglátogatása, adatgyűjtés az intézmény infrastrukturális, tárgyi eszköz és humán erőforrás jellegű feltételrendszeréről, továbbá egyesületi kapcsolatrendszeréről és sportszakmai tevékenységéről.
A megyei módszertani központok szakmai felkészítése a modellintézményi feladatokra.	20 x 10.000 Ft. csak úti költségekre 200.000	Szakmai (pedagógiai és sporttudományi) jellegű továbbképzések megtartása ill. szervezése az iskolák nevelőtestületei és különösképpen testnevelői, továbbá a munkába bekapcsolódó egyesületi szakemberek (edzők) számára.
A nem közoktatási (egyesület) típusú sportiskolák támogatás rendszerének kidolgozása és	5.000 fő x 5.000 Ft. 25.000.000	

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

beindítása		
Összesen:	127.900.000	

- **A nem közoktatási (egyesületi) típusú sportiskolák helyzetével kapcsolatosan azt látnánk átmeneti megoldásnak, ha a sportkormányzat fejkvótászerű normatívával támogatná ezeket a sportszervezeteket. Nem kellene első lépésben nagy összeg, talán még a jelképes támogatás is sokat jelentene. A sportolónkénti kb. 5.000 forint is nagy segítség lenne számukra. Ennek fejében el elehetne várni tőlük, hogy kötelezően alkalmazzák azokat a sportági tanterveket, amelyek a sportiskolai kerettanterv sportspecifikus modulját adják, hiszen ezeket a sportági szakszövetségek által megbízott szakemberek készítették. Adataink alapján, amik nem a legpontosabbak, jelenleg kb. 5.000 olyan sportoló gyerek és fiatal lehet a rendszerben, akik megfelelnek azoknak a kritériumoknak, amit a már működő néhány nagy sportiskola a gyakorlatban alkalmaz. A kritériumrendszer a Sportiskolák Országos Szövetségével (SIOSZ) együttműködve lehetne kidolgozni. Ez éves szinten kb. 25 millió forintos tételt jelentene.**

- **Ha csak a tervezett 20 millió forintot kapjuk meg, akkor a nem közoktatási (egyesület) típusú sportiskolák támogatására semmilyen lehetőséget nem látunk, továbbá jelentősen kellene csökkenteni a sportiskolai kerettantervek alapján átdolgozandó iskolai helyi pedagógiai programok kifejlesztésére szánt keretet is. Ebben az esetben persze felmerül, hogy akkor miért is dolgoztatjuk ki a kerettantervet, ha nem lesz mód az alkalmazásának támogatására és így a bevezetésére sem. Az előző gondolatok alapján a következő javaslatunk van a szűkített keret felhasználására:**

Stratégiai cél	Szükséges pénzügyi forrás	Végrehajtandó feladat(ok)
A megyei módszertani központok hálózatának teljes kiépítése.	13 x 500.000 Ft. 6.500.000	Újabb pályázati kiírás 2006 tavaszán, annak érdekében, hogy minden megyében legyen olyan iskola vagy iskolapár, ahol biztosított a tanulók 12 (ill. 13) évfolyamos fejlesztése.
A megyei módszertani központok egy részének – önként vállalat alapon – felkészítése sportiskolai kerettanterv indítására.	13 x 1.000.000 Ft. 13.000.000	Az iskolák helyi pedagógiai programjainak átdolgozása és legitimáltatása a fenntartóval.

SPORTISKOLA - MÚLT, JELEN, JÖVŐ

<p>A megyei módszertani központokkal kapcsolatos adatbázis kiépítése</p>	<p>20 x 10.000 Ft. csak úti költségekre 200.000</p>	<p>Az iskolák szakmai jellegű meglátogatása, adatgyűjtés az intézmény infrastrukturális, tárgyi eszköz és humánerőforrás jellegű feltételrendszeréről, továbbá egyesületi kapcsolatrendszeréről és sportszakmai tevékenységéről.</p>
<p>A megyei módszertani központok szakmai felkészítése a modellintézményi feladatokra.</p>	<p>20 x 10.000 Ft. csak úti költségekre 200.000</p>	<p>Szakmai (pedagógiai és sporttudományi) jellegű továbbképzések megtartása ill. szervezése az iskolák nevelőtestületei és különösképpen testnevelői, továbbá a munkába bekapcsolódó egyesületi szakemberek (edzők) számára.</p>
<p>Összesen:</p>	<p>19.900.000</p>	